

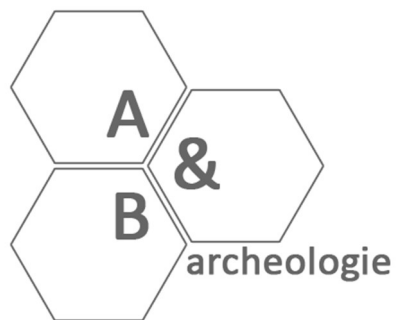
2021.194

Archeologienota Gentbrugge Rode- Kruisstraat 5-7-9

Verslag van Resultaten

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Sander DEBRABANDERE

14-6-2022

Titel: Archeologienota Gentbrugge Rode-Kruisstraat 5-7-9

Erkend archeoloog: Maarten Bracke, OE/ERK/Archeoloog/2015/00036

Auteurs: Bert Acke, Maarten Bracke en Sander Debrabandere

Uittreksels uit CartoWeb.be met toelating van het Nationaal Geografisch Instituut C18084 - www.ngi.be

Projectcode bureauonderzoek: 2021J329

Intern projectnummer: 2021.194

Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Gentbrugge (Gent), Rode-Kruisstraat 5-7-9

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 107500,65 en Y: 191019,95; X: 107691,38 en Y: 191122,15

Oppervlakte plangebied: 3107m²

Kadastergegevens: Gent, Afdeling 23/Gentbrugge Afdeling 3, Sectie B, Perceel 453R2, 453S2, 453V, 453X2, 453Y2 (zie figuur 6)

Topografische kaart: zie figuur 4 en 5

Betrokken actoren: Bert Acke (assistent-archeoloog), Maarten Bracke (erkend archeoloog), Sander Debrabandere (assistent-archeoloog)

Wetenschappelijke advisering: /

Plaats en datum: Moerbeke-Waas, 14/06/2022

© Acke & Bracke bv, Dorpvaart 76, 9180 Moerbeke. De auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de auteurs.

1. INLEIDING	4
1.1. WETTELIJK KADER	4
1.2. ONDERZOEKSOPDRACHT	4
1.2.1. VRAAGSTELLING	4
1.2.2. RANDVOORWAARDEN	4
1.3. WERKWIJZE EN STRATEGIE	5
1.3.1. MOTIVERING ONDERZOEKSSTRATEGIE	5
1.3.2. ORGANISATIE VAN HET VOORONDERZOEK	6
1.3.3. ADVIES SPECIALISTEN	6
1.3.4. WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING	6
1.3.5. SELECTIE BRONNEN	6
2. BUREAUONDERZOEK	7
2.1. HUIDIGE TOESTAND	7
2.2. GEPLANDE WERKEN	9
2.3. LANDSCHAPPELIJKE LIGGING	11
2.3.1. TOPOGRAFISCHE SITUERING	11
2.3.2. LANDSCHAPPELIJKE SITUERING	13
2.3.3. BODEMKUNDIGE SITUERING	15
2.3.4. GEOLOGISCHE SITUERING	15
2.4. HISTORISCHE SITUERING	18
2.4.1. ALGEMEEN	18
2.4.2. PLANGEBIED	19
2.5. ARCHEOLOGISCHE SITUERING	25
3. SYNTHESE	29
3.1. ARCHEOLOGISCH VERWACHTINGSPATROON	29
3.2. AFWEGING VERDER VOORONDERZOEK	30
3.3. VERDER VOORONDERZOEK ZONDER INGREEP IN DE BODEM	31
3.4. VERDER VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM	32
3.3. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN	33
4. SAMENVATTING	36
5. BIBLIOGRAFIE	39
6. BIJLAGES	40

1. Inleiding

1.1. Wettelijk kader

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Gentbrugge Rode-Kruisstraat 5-7-9 (deelgemeente van Gent, provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

1.2. Onderzoeksopdracht

1.2.1. Vraagstelling

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.2.2. Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

1.3. Werkwijze en strategie

1.3.1. Motivering onderzoeksstrategie

In het bureauonderzoek wordt een zo duidelijk mogelijk beeld gevormd van de huidige archeologische, historische en landschappelijke informatie van het projectgebied en diens omgeving. Deze gegevens worden vergeleken met de geplande werken en de hiermee gepaard gaande verstoringen en vergravingen in de bodem. Het uiteindelijke doel is het bepalen of verder archeologisch onderzoek al dan niet aangewezen is.

Informatie over de afbakening van het plangebied en de geplande werkzaamheden werd aangeleverd via de initiatiefnemer door middel van ontwerpplannen en via mondelinge of schriftelijke communicatie. Om een zicht te krijgen op de huidige archeologische kennis van het plangebied en van de directe omgeving werd de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) geraadpleegd.¹ Deze online databank is uitsluitend toegankelijk voor geregistreerde gebruikers, hoofdzakelijk archeologen. Aanvullend werden verschillende historische kaarten geraadpleegd via Geopunt², de centrale toegangspoort tot geografische overheidsinformatie, en via Cartesius³, een databank die kaarten bundelt van het Nationaal Geografisch Instituut (NGI), de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief, lokale archieven en het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika. Aansluitend hierbij werden ook verschillende luchtfoto's bekeken die genomen zijn sinds de jaren '70 van vorige eeuw. Op het kaartmateriaal en de luchtfoto's werd het plangebied geprojecteerd, om zodoende een duidelijk beeld te krijgen van het landgebruik gedurende de laatste eeuwen. Geopunt leverde ook verschillende kaarten op die betrekking hebben tot de landschappelijke en bodemkundige ligging van het gebied. Een kadasterplan dat beschikbaar is via de GRB-kaart op Geopunt werd vergeleken met hetgeen beschikbaar is via de CadGIS Viewer van de Federale Overheid.⁴ Een topografische kaart werd verkregen via het NGI.⁵

Op basis van dit onderzoek en het raadplegen van bovenvermelde bronnen kan een antwoord gegeven worden op de vooropgestelde onderzoeksvragen.

¹ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

² <http://www.geopunt.be/kaart>

³ <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

⁴ <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>

⁵ <http://www.ngi.be/topomapviewer/>

1.3.2. Organisatie van het vooronderzoek

In eerste instantie werd gestart met het bureauonderzoek waarbij de diverse beschikbare bronnen geraadpleegd worden. Daarnaast werd in detail bekeken wat de huidige toestand is van het plangebied en werden de geplande werkzaamheden onder de loep genomen. Op basis van deze gegevens samen werd ten eerste afgetoetst of verder vooronderzoek noodzakelijk is en ten tweede welke onderzoekstappen er eventueel genomen moeten worden.

1.3.3. Advies specialisten

Niet van toepassing.

1.3.4. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing.

1.3.5. Selectie bronnen

De gebruikte bronnen zijn beschreven onder 1.3.1. De bronnen daaronder vermeld waren afdoende om een gedegen advies te geven voor een verder archeologisch traject. Bijkomend archiefonderzoek werd niet opportuun geacht.

2. Bureauonderzoek

2.1. Huidige toestand

Het plangebied is 3107m² groot en heeft een min of meer rechthoekige vorm. Het situeert zich ten zuiden van de Rode Kruisstraat. Op het terrein zijn 3 vrijstaande woningen aanwezig (huisnummers 5, en 9 aan de straatzijde, en achterliggende woning nr. 7), elk omgeven door een tuin. In de tuinen zijn graszones, struiken en bomen aanwezig. Huis nr. 7 is bereikbaar via een oprit gelegen tussen nrs. 5 en 9. Het terrein wordt aan alle zijden omgeven door woningen en tuinen.

De woning nr. 5 is opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed en wordt omschreven als: *“Villa in regionalistische stijl, volgens goedgekeurde bouwaanvraag van 1957 ontworpen door architectenbureau De Vloed uit Melle voor de heer Van Welden. Het pand sluit stilistisch goed aan bij de naastgelegen villa naar ontwerp van André Claessens. De villa is centraal ingeplant op een rechthoekig bouwperceel dat aan straatzijde op het noordwesten gericht is en omgeven is door een lage muur met sokkel in breuksteen met erboven een metalen hek. Oorspronkelijk was het perceel L-vormig met achterliggend een bestaand landhuis, waarmee de villa ook nu nog de oprit deelt, die de zuidwestgrens van het perceel vormt.”*⁶

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2020 (bron: geopunt.be).

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/306701>

Figuur 2 Zicht op het plangebied vanuit de Rode-Kruisstraat, met links huisnr. 5, centraal de inrit naar nr. 7, en rechts nr. 9 (bron: maps.google.be).

2.2. Geplande werken

De woningen op het plangebied worden gesloopt, de inrit opgebroken en een aantal bomen worden verwijderd. Vervolgens wordt het plangebied bouwrijp gemaakt en verkaveld in 8 bouwloten voor (half)gesloten bebouwing. Rond de woningen komen individuele tuinen en groenzones. Er wordt een nieuwe L-vormige weg aangelegd die in het noordwesten zal aansluiten op de Rode-Kruisstraat en centraal op het terrein uitloopt in een speelweide met wadi. De woningen worden gegroepeerd per 4: 1 bouwzone wordt tussen de Rode-Kruisstraat en de nieuwe weg en de speelweide voorzien, 1 bouwzone ten zuiden van de nieuwe weg en de speelweide. Ten westen van de weg worden parkeerplaatsen voor wagens en wadi voorzien. De bestaande bomen langs de oostelijke en zuidelijke grens van het plangebied blijven behouden.

Er zullen aldus aanzienlijke bodemingrepen plaatshebben binnen de grenzen van het plangebied: het bouwrijp maken van het perceel (slopen en rooien), de aanleg van de nieuwe weg, de rioleringen, de wadi's en de nutsvoorzieningen, de funderingswerken, de bouw van de nieuwe woningen, de aanleg van parkeerplaatsen, tuinen en groenzones etc. Ook het werfverkeer zal een invloed hebben op het bodemarchief. Er wordt wel opgemerkt dat in totaal 12 bomen behouden blijven langs de grenzen van het plangebied; er dient rekening gehouden worden met rond elke boom een cirkel van ca. 5m diameter waarbinnen geen grondwerken kunnen gebeuren zodat het wortelgestel niet beschadigd kan worden.

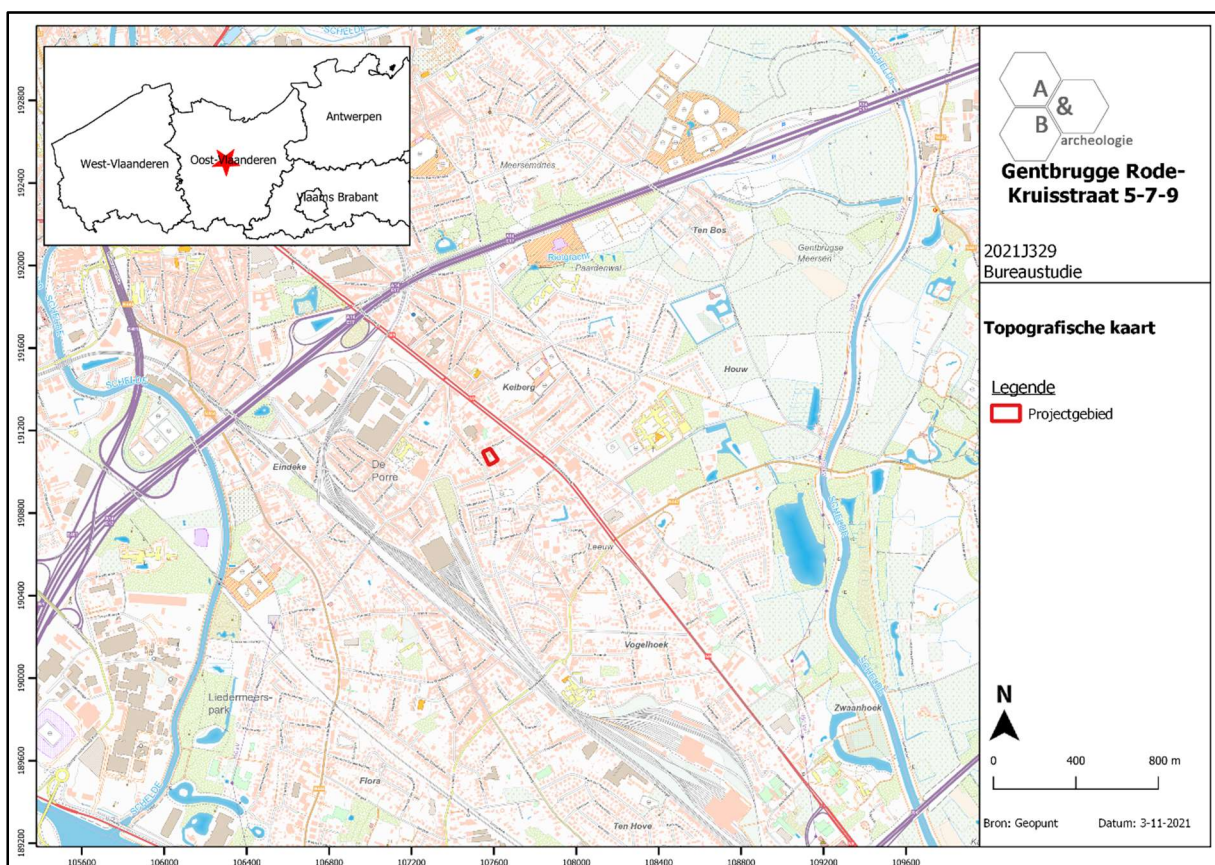

Figuur 3 Ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).

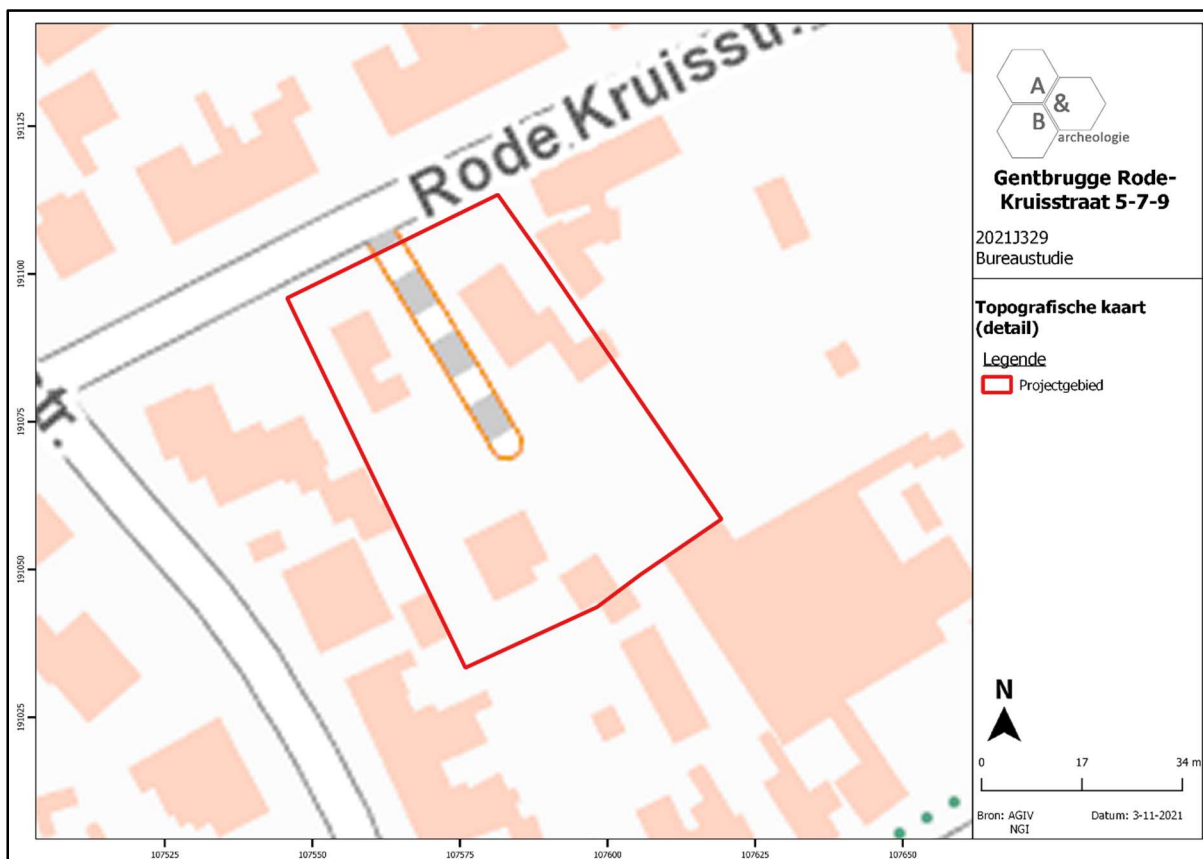
2.3. Landschappelijke ligging

2.3.1. Topografische situering

Het projectgebied bevindt zich in Gentbrugge, een deelgemeente van Gent, centraal gelegen in de provincie Oost-Vlaanderen. Gentbrugge bevindt zich ten zuidoosten van de stad en ligt ten zuiden van een brede noordelijke bocht in de Schelde. Deze rivier vormt tevens de grens met Sint-Amandsberg, Destelbergen en Heusden. Daarnaast grenst Gentbrugge ook aan Melle, Merelbeke en Ledeborg. De E17 doorsnijdt de gemeente van oost naar west. Het westelijke deel van de gemeente is dichtbebouwd en is vergroeid met de stad Gent en zijn dichtbevolkte buurgemeenten. Het oostelijke deel, tot aan de Schelde, heeft een open karakter en wordt aangeduid als de Gentbrugse Meersen, een park- en natuurgebied van zo'n 240 hectare. De dorpskerk van Gentbrugge is ca. 2km ten noorden van het plangebied gelegen, dat zich in het zuiden van de deelgemeente bevindt en eigenlijk dicht bij de oude kern van Ledeborg (ca. 1,8km ten noordwesten) ligt. De Rode-Kruisstraat is een westelijke zijstraat van de drukke Brusselsesteenweg (N9), die ca. 130m ten oosten van het plangebied is gelegen en naar het noordwesten via Ledeborg naar Gent leidt, en naar het zuidoosten via Melle richting Aalst. Het plangebied bevindt zich in een dichtbebouwde omgeving. Op de bodemgebruikskaat van 2001 staat het plangebied aangeduid als 'Andere bebouwing' (rood), wat overeenkomt met het huidige gebruik.

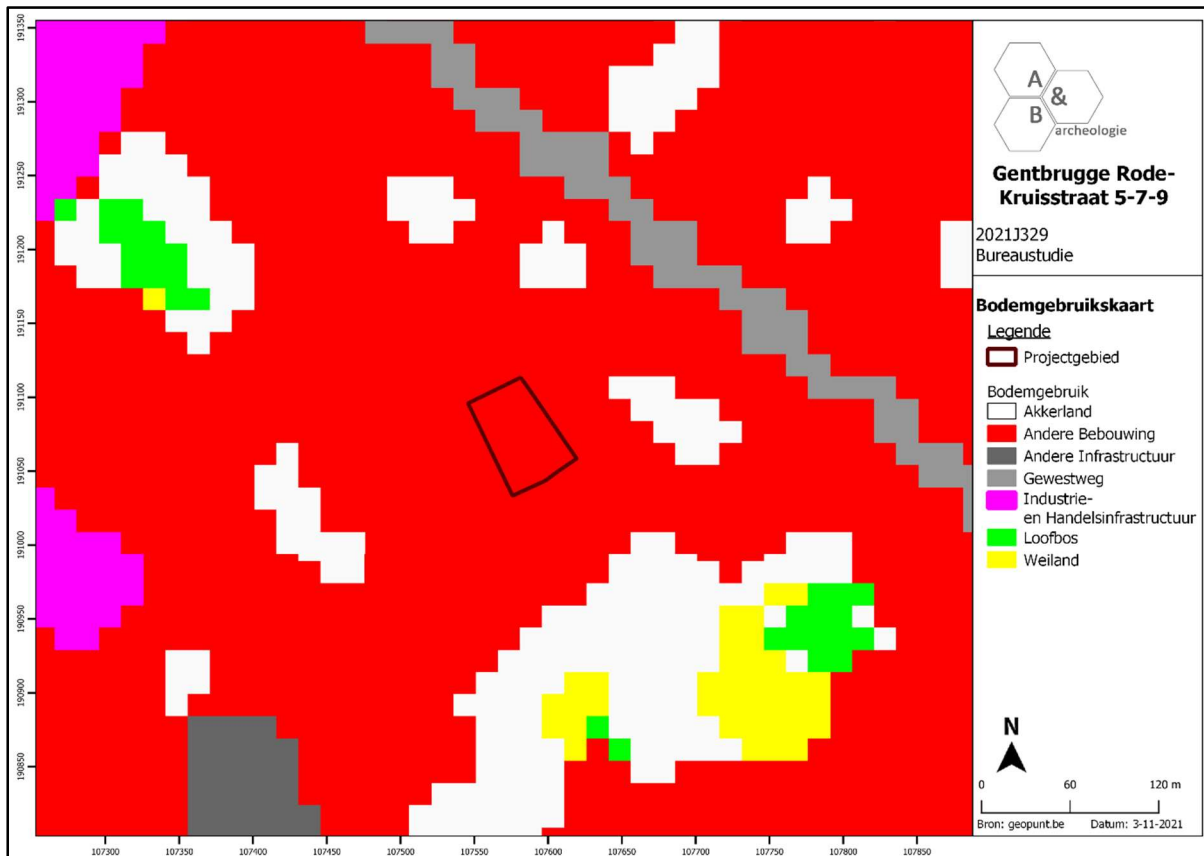
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).

Figuur 6 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

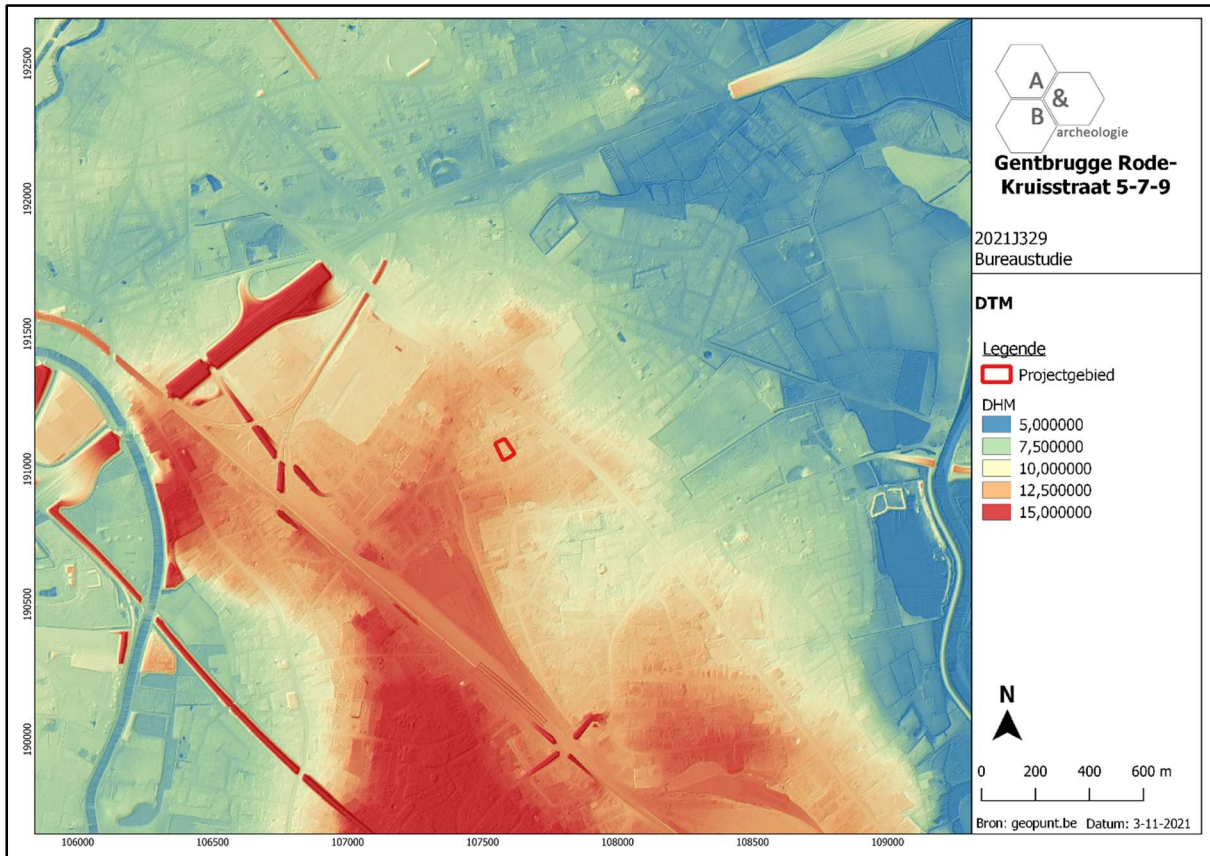

Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskartaal met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

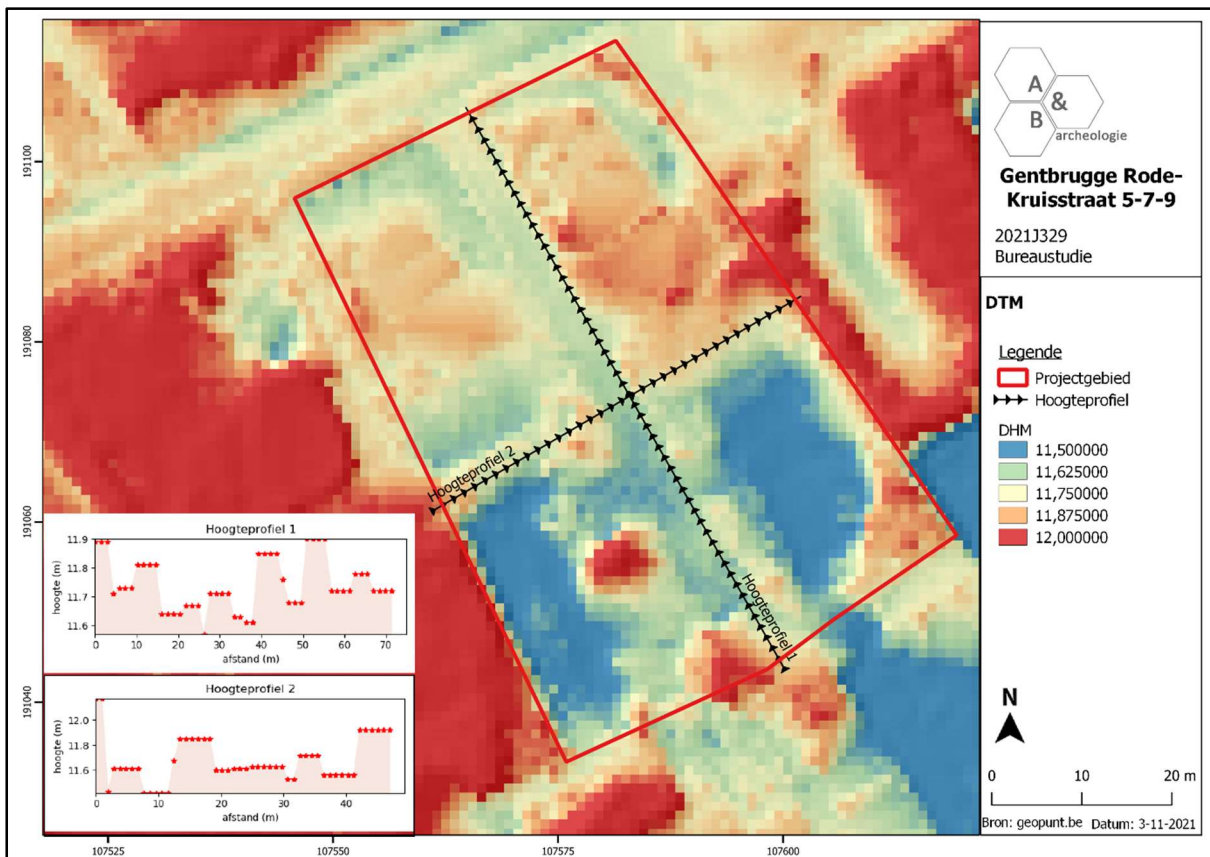
2.3.2. Landschappelijke situering

Gentbrugge is op te delen in een overwegend droog en vrij hoog zandgebied (5 tot 15 meter) dat nagenoeg volgebouwd is en het vochtig kleigebied van de alluviale vlakte gevormd door het overstromingsgebied van de Benedenschelde. Van west naar oost wordt de gemeente doorsneden door de Rietgracht, een beek die uitmondt in de Schelde ter hoogte van een in 1870-1874 afgesneden meanderbocht.⁷ Deze Rietgracht bevindt zich ca. een kilometer ten noorden van het plangebied, de Schelde ca. 1,4km ten oosten. Het plangebied is gelegen in het hoger gelegen deel van Gentbrugge, op de noordoostelijke flank van een noord-zuid georiënteerde zandrug. Het detail van het plangebied toont een geaccidenteerd maaiveld, het gevolg van de huidige inrichting terrein. Het zuidelijke deel is iets lager gelegen (rond +11,50m TAW) dan het noordelijke deel (rond +12,00m TAW). Op de potentiële bodemerosiekaart wordt het plangebied niet ingekleurd, wat aangeeft dat er geen info beschikbaar is.

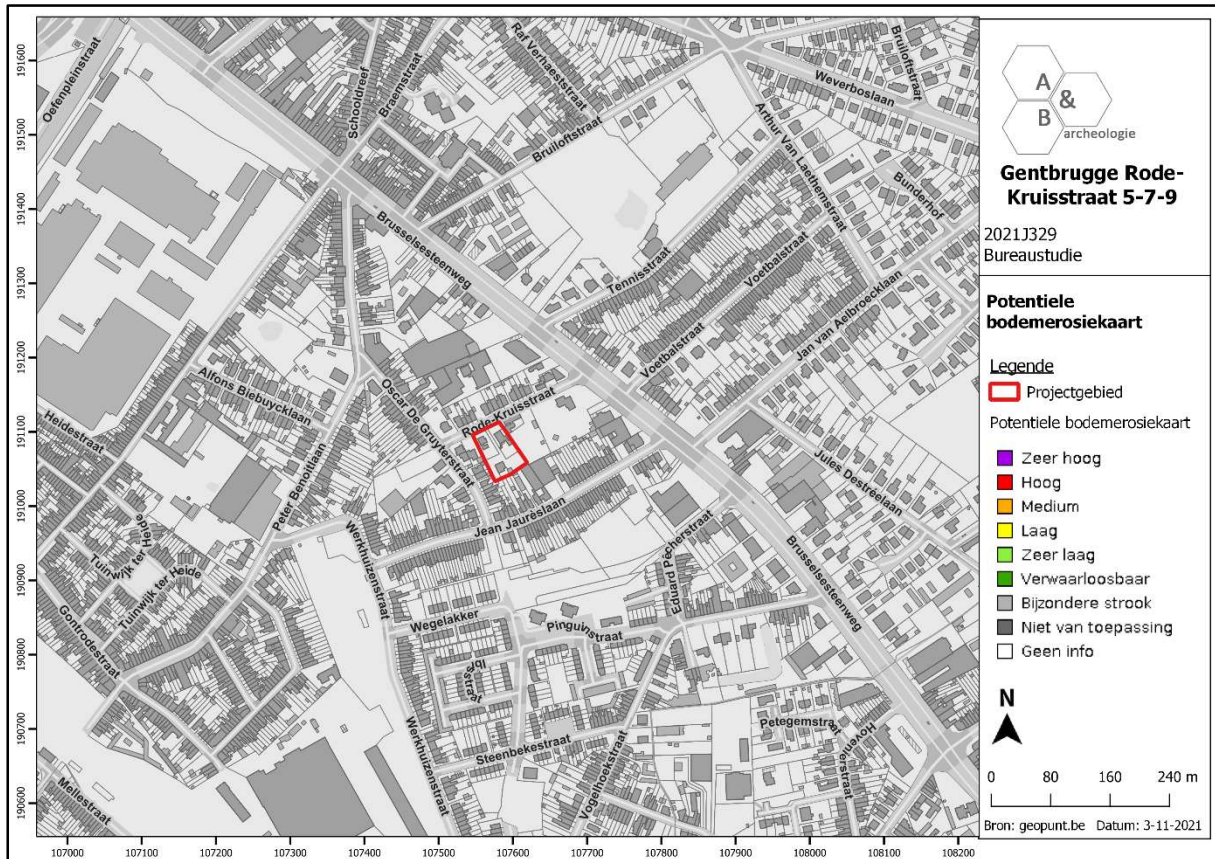
⁷ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14007>

Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).

Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

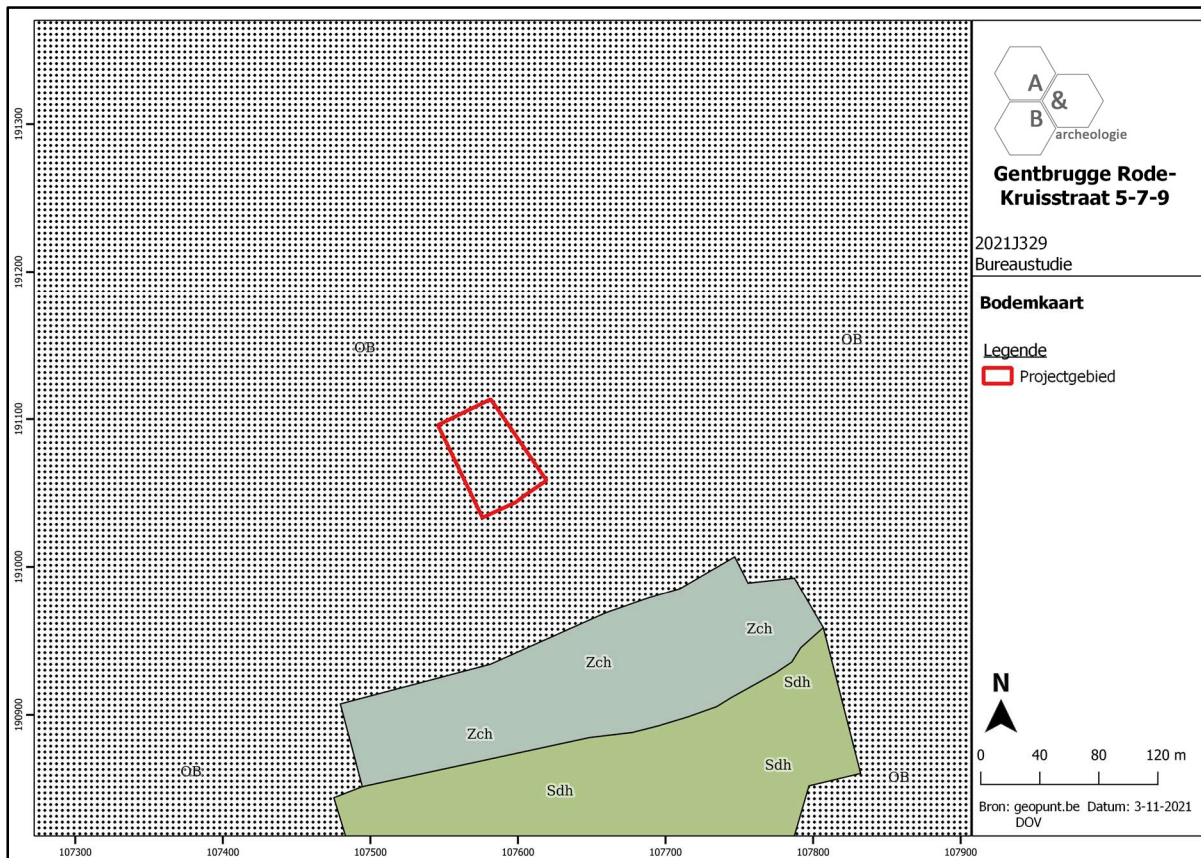
2.3.3. Bodemkundige situering

Op de bodemkaart wordt het plangebied volledig gekarteerd als OB. Soms wordt het bodemprofiel door het ingrijpen van de mens gewijzigd of vernietigd (kunstmatige gronden). De bodems in de bebouwde zone (OB) zijn daar een voorbeeld van.

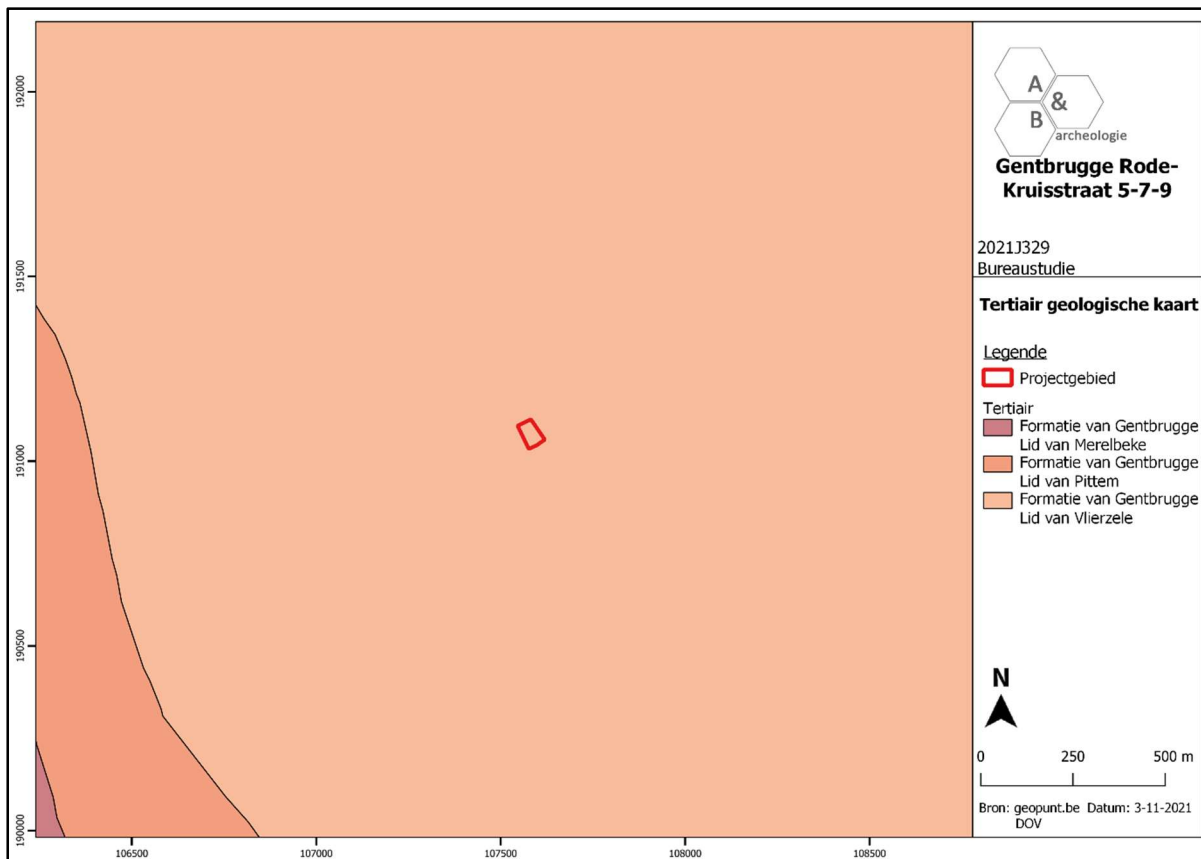
Ten zuiden zijn komen Zch-gronden (matig droge zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont) en Sdh-gronden (matig natte lemig zandbodem met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont) voor.

2.3.4. Geologische situering

De tertiaire opbouw ter hoogte van het plangebied bestaat uit de Formatie van Gentbrugge, Lid van Vlierzele: groen tot grijsgroen fijn zand, soms kleihoudend, plaatselijk dunne zandsteenbankjes, glauconiethoudend, glimmerhoudend. De Quartair geologische kaart geeft aan dat het plangebied bestaat uit het type 3b: Holocene en/of Tardiglaciale eolische afzettingen (b) bovenop de Pleistocene sequentie (3). De geomorfologische kaart voor deze streek is niet voorhanden en kan dus niet worden afgebeeld.

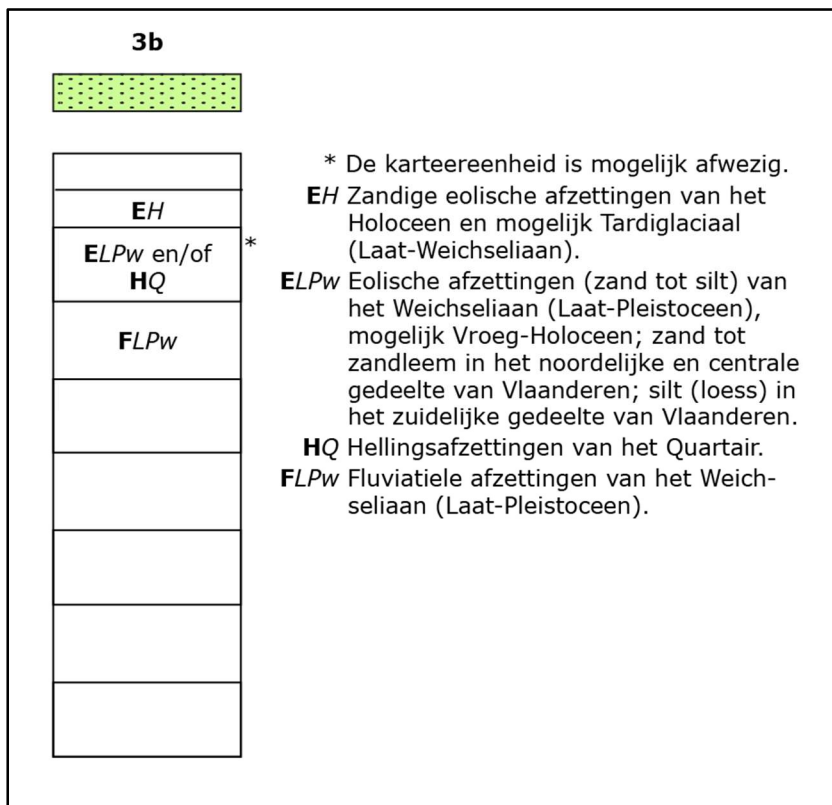
Figuur 11 Uitsnede uit de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).

Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart: type 13 (bron: geopunt.be).

2.4. Historische situering

2.4.1. Algemeen⁸

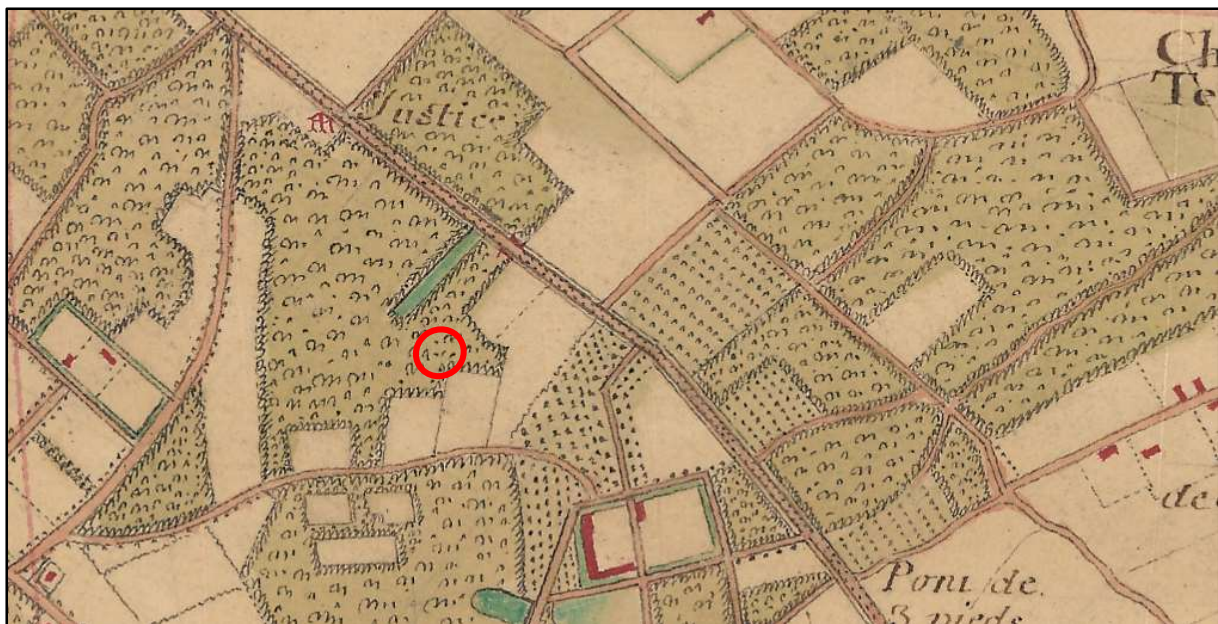
De oudst bekende vermelding van de gemeente gaat terug tot 1163. In 1228 werd Gentbrugge, samen met andere heerlijkheden uit het graafschap Aalst, in leen gegeven aan de heer van Rode. Het behoorde tot 1793 tot het Land van Rode, nochtans bezat de ondergeschikte heerlijkheid het Hof van Gentbrugge een eigen baljuw, schepenbank en vierschaar. Tot midden 19de eeuw bleef Gentbrugge een dorp met een arme landbouwersbevolking. De dorpskern ontwikkelde zich op het noordelijk deel van de hogere zandgronden en stond enkel in verbinding met Gent en Ledeberg. Vanouds was het een uitverkoren gebied voor talrijke luthoven van de kleine landadel waarvan sommige teruggaan op oudere kastelen van Gentse patriciërsfamilies. De meeste waren voorzien van walgrachten en een uitgestrekt kasteelpark. Zij lagen verspreid over de hele gemeente. Gegroepeerde bewoning kwam voor aan de Kerkstraat (oude dorpskom) en aan de Oude Brusselseweg, de oude weg van Gent naar Brussel die in 1704-1708 zijn functie verloor voor de brede en rechte, nieuwe Brusselsesteenweg. Met de vestiging vanaf midden 19de eeuw van industrie (voornamelijk metaal- en textielnijverheid) geconcentreerd aan de Schelde-oever, een tendens die nog bevorderd werd door de aanleg van de ringspoorweg (1872), ontstond gelijktijdig (tweede helft 19de eeuw) de dicht bevolkte Bassijnwijk, een arbeiderswijk tussen oude dorpskern en de Brusselsesteenweg met de Kerkstraat als voornaamste as. In tweede helft van de 19de eeuw, na de aanleg van het Kerkplein, raakte Gentbrugge-centrum volgebouwd. Sindsdien was het noordwestelijk deel der gemeente vergroeid met Gent. Op de schrale hoger gelegen zandgronden in het zuidoosten, de zogenaamde Heide, werd de centrale werkplaats opgericht van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen (N.M.B.S.) in 1881-1884, in de volksmond gekend als het Arsenaal, het rangeerstation van Merelbeke en de werkhuizen van de Maatschappij van het Intercommunaal Vervoer van Gent (M.I.V.G.). Aldus ontwikkelden zich in het laatste kwart van de 19de eeuw twee nieuwe woonwijken met voornamelijk arbeidershuizen, namelijk de wijk Arsenaal en de Veldwijk of Moscou aansluitend bij Ledeberg. Het plangebied bevindt zich iets ten zuidoosten van de wijk Arsenaal en het rangeerstation. Tussen beide wijken lag het exercitieplein, in 1815 oefenplein van de soldaten van Napoleon, begin jaren '70 van de 20ste eeuw grotendeels ingepalmd door de viaduct met opritten van de autosnelweg E17 die de hele gemeente doorsnijdt. Onder impuls van Louis Van Houtte was Gentbrugge in de tweede helft van de 19de eeuw uitgegroeid tot één van de voornaamste centra van de sierbloementeelt in het Gentse. De vele tuinbouwbedrijven bevonden zich verspreid in het centrum van de gemeente en voorts voornamelijk gevestigd aan de Brusselsesteenweg. De vrijgekomen gronden van de bloemisterijen na de Eerste Wereldoorlog, als gevolg van liquidatie of verplaatsing naar goedkopere gronden, werden stelselmatig verkaveld. Zo ontstonden vooral aan het Arsenaal nieuwe woonwijken waaronder enkele villawijken. Sinds de Tweede Wereldoorlog ondergaan de kasteelparken hetzelfde lot, evenals (recenter) een deel der landbouwgronden met uitzondering van de strook gevormd door de Scheldemeersen.

⁸ <https://inventaris.onroerendergoed.be/themas/14007>.

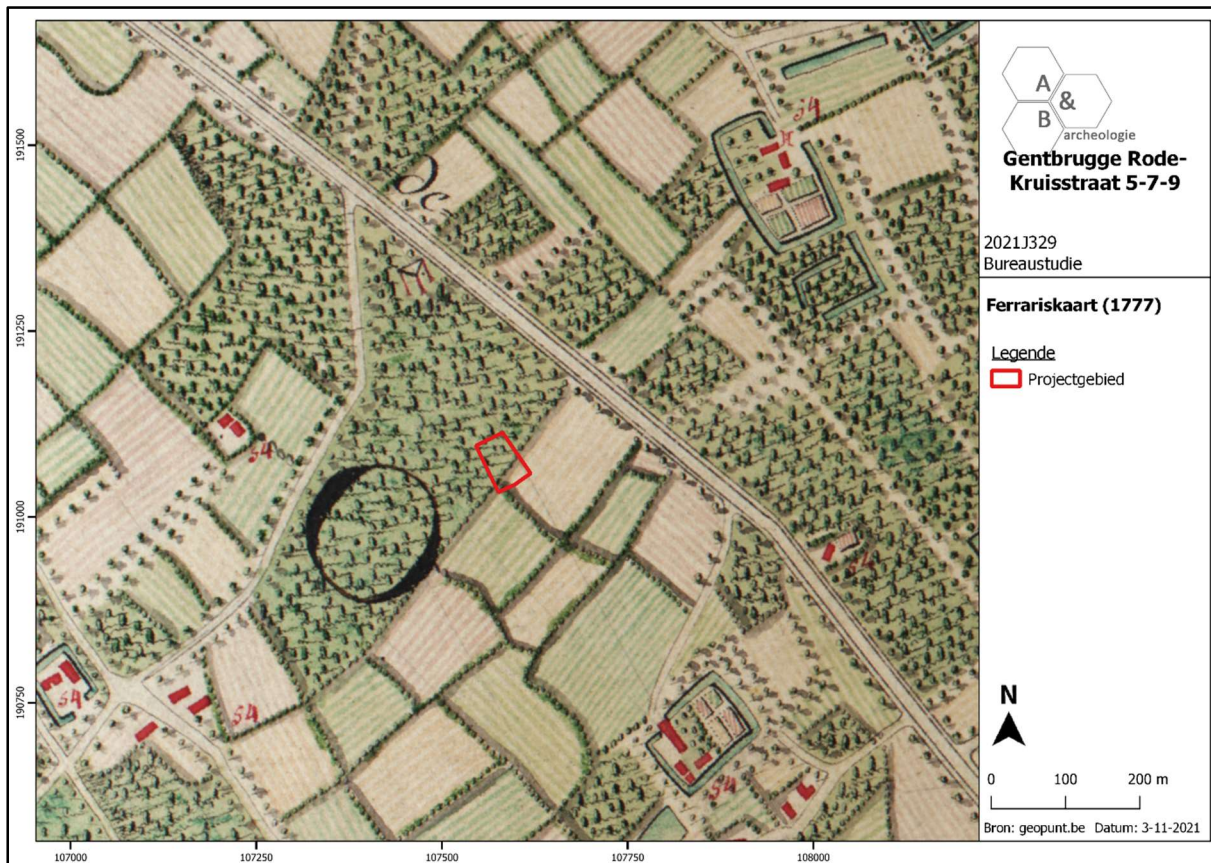
2.4.2. Plangebied

Concrete informatie over het plangebied kan afgeleid worden uit cartografische bronnen. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Villaretkkaart uit 1745-1748. De Brusselsesteenweg is reeds aanwezig, het plangebied is er ten westen van gelegen, in een bos. Dwars op de Brusselsesteenweg is in dit bos een langwerpige, smalle rechthoekige waterpartij te zien, die zich ten noorden van het plangebied bevindt. Het terrein is onbebouwd. Iets ten noorden is een galg te zien ("Justice"), en verder ten zuidoosten is een grote omwalde site aangeduid. Andere bebouwing ontbreekt in de omgeving. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt het plangebied deels binnen het bos en deels binnen landbouwgrond ten zuiden ervan gesitueerd. De waterpartij is niet meer te zien, bebouwing ontbreekt op het terrein en in de directe omgeving. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 is de waterpartij terug aangeduid. Het plangebied en de omgeving blijven onbebouwd. Op het terrein wordt een smal perceel van zuidoost naar noordwest aangeduid, en in het zuiden van de west naar oost; mogelijk betreffen dit dreven in het bos, maar omdat er op de Atlas der Buurtwegen geen landgebruik wordt aangeduid, is dit niet met zekerheid vast te stellen. De waterpartij ten noorden van het plangebied is ook op de topografische kaart van 1863 te zien, het bos is volledig verdwenen. Het terrein en de omgeving blijven onbebouwd, maar kort nadien verandert dit; op de topografische kaart van 1893 is een explosieve toename van de bebouwing langs de Brusselsesteenweg te zien, het plangebied zelf blijft onbebouwd. Op de topografische kaart van 1911 wordt de Rode-Kruisstraat voor het eerst aangeduid, mogelijk is er op het terrein een klein gebouwtje aanwezig. Op de luchtfoto van 1971 is de huidige situatie van het plangebied reeds aanwezig.

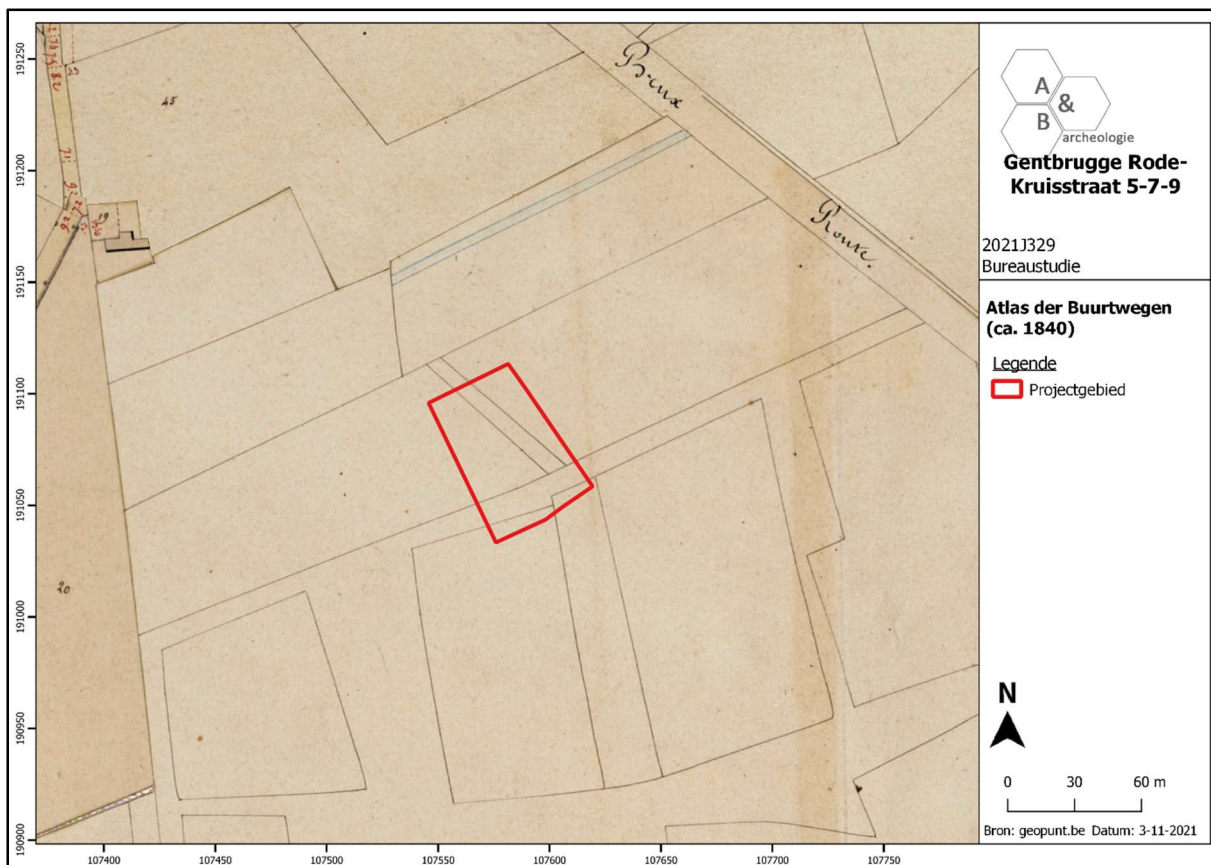
Afgaande op de historische kaarten en de luchtfotografische documenten kan gesteld worden dat het plangebied in 18de-19de eeuw in gebruik was als bos, waarna het werd omgevormd tot landbouwgrond tot er in de jaren 1950-1960 drie woningen met tuinen en een toegangsweg werden aangelegd. De ontbossing in de 19de eeuw en 20ste-eeuwse bebouwing van het terrein zal minstens voor enige bodemverstoring gezorgd hebben.

Figuur 15 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Villaretkkaart uit 1745-1748 (bron: geopunt.be).

Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

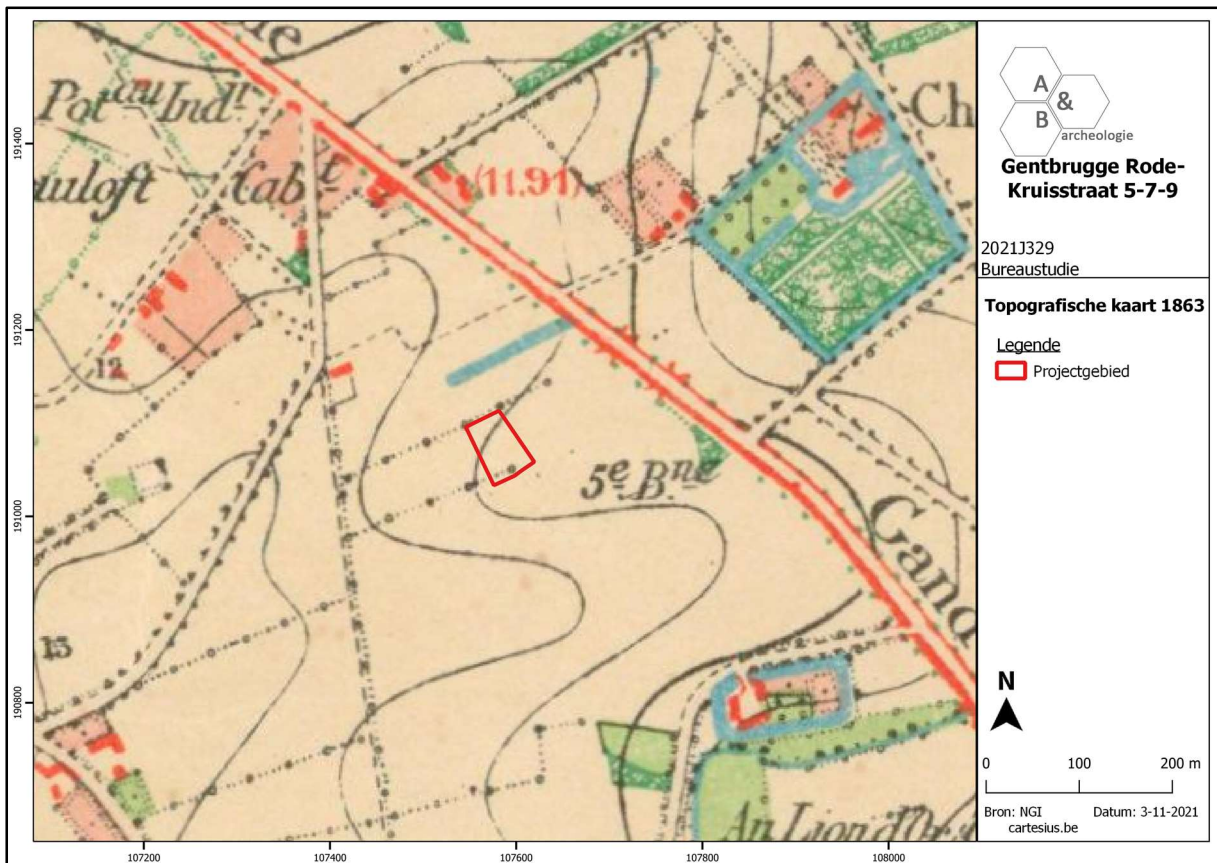

Figuur 17 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

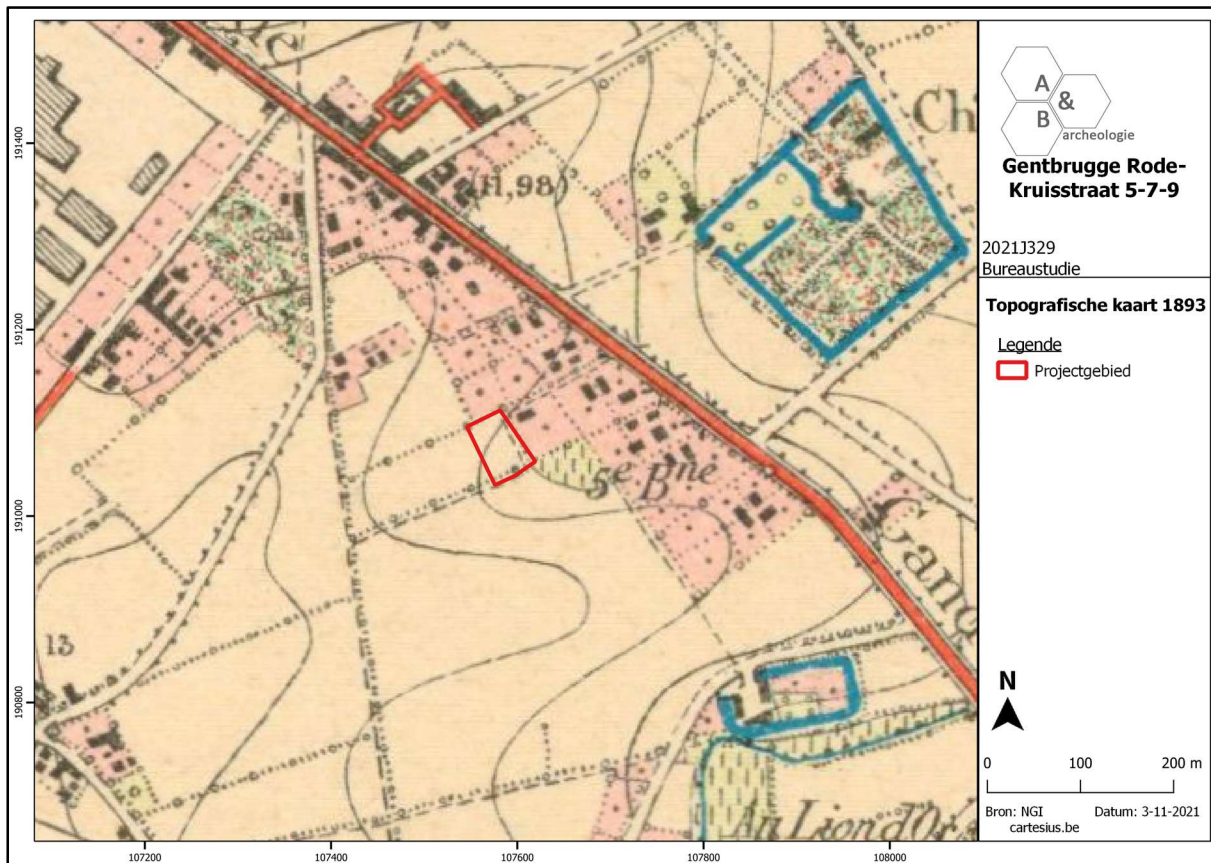
Archeologienota Gentbrugge Rode-Kruisstraat 5-7-9

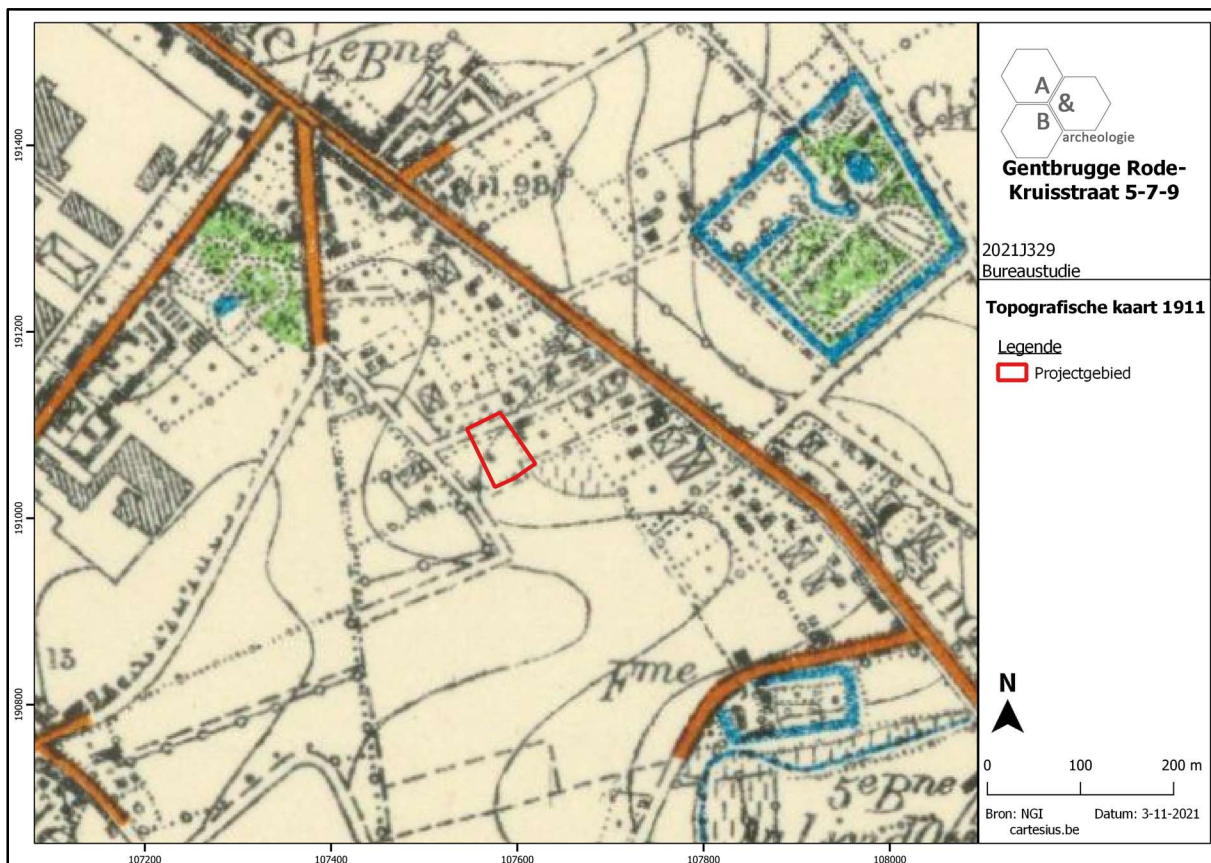
Figuur 18 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).

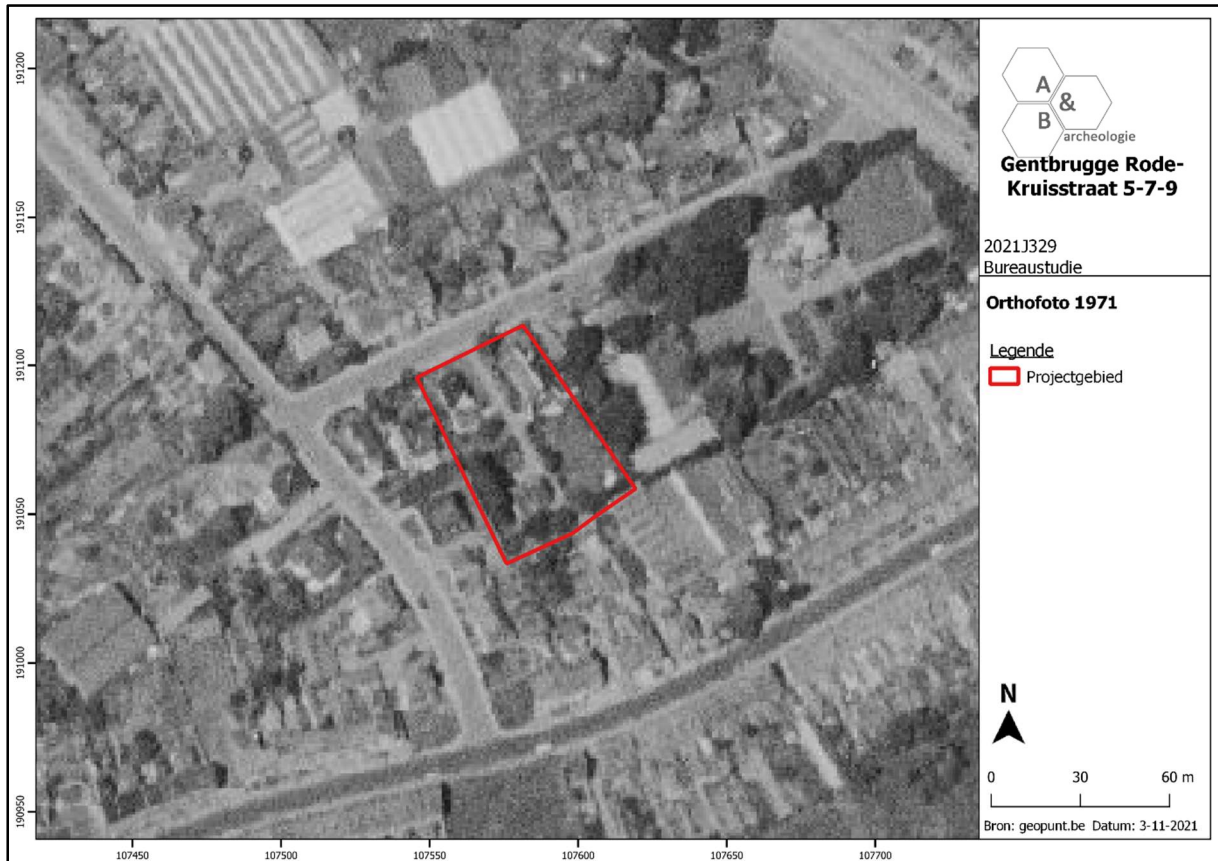
Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1863 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

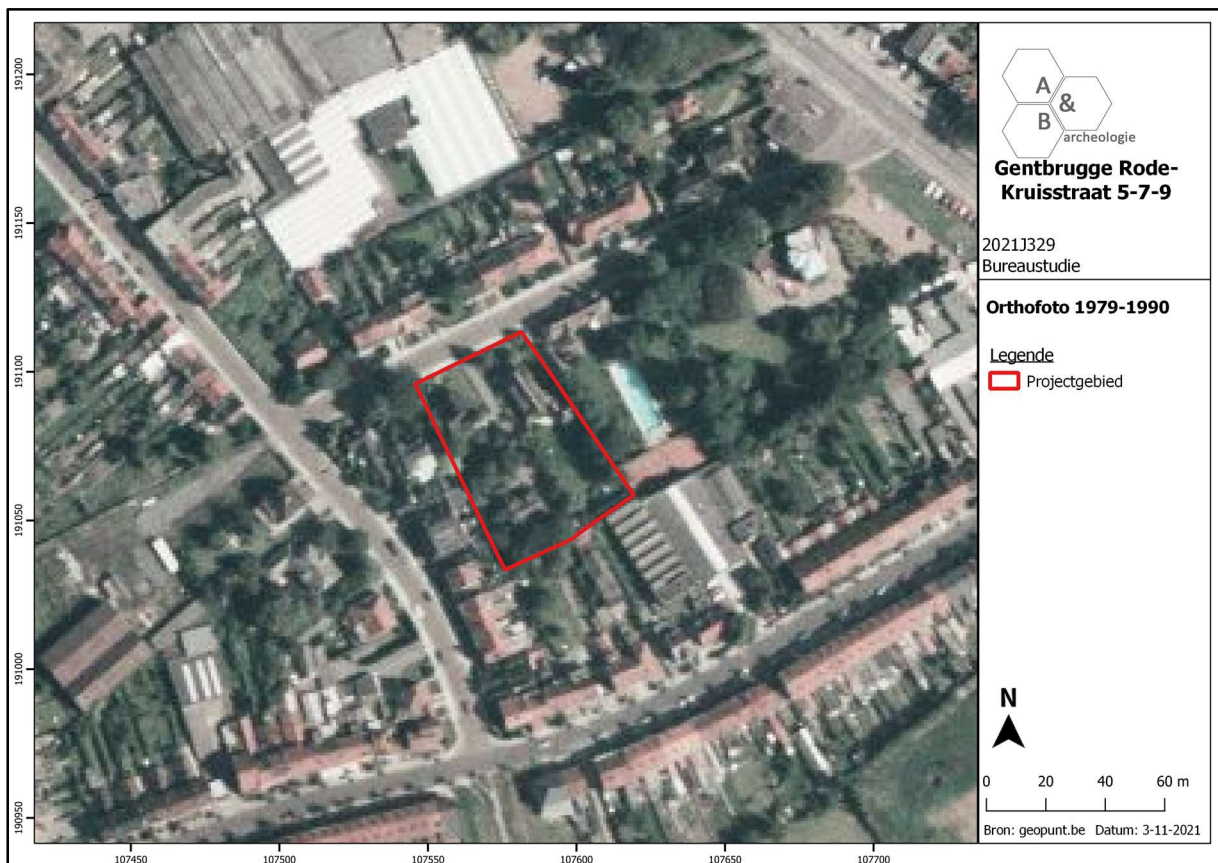
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1893 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

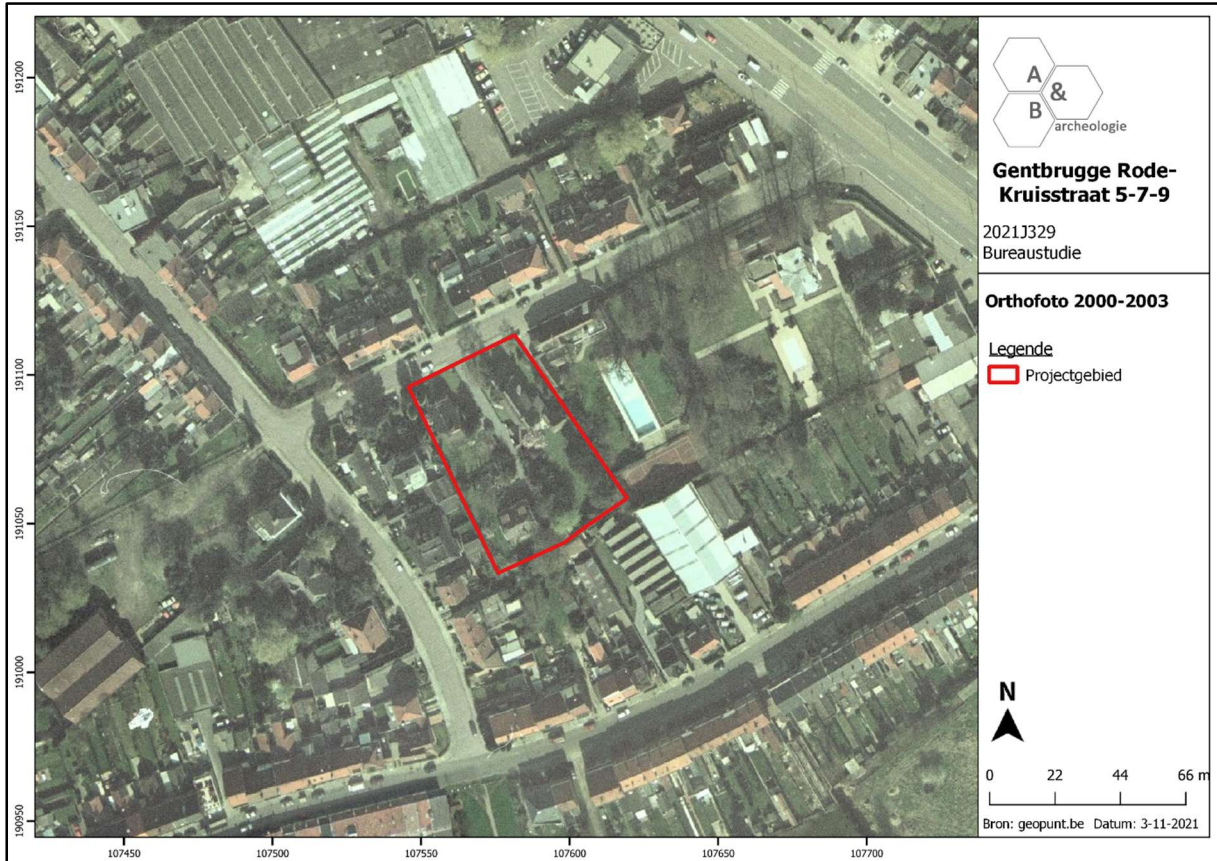
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1911 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).

Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).

Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).

Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).

2.5. Archeologische situering

Op de Centrale Archeologische Inventaris is te zien dat het plangebied deel uitmaakt van een grotere archeologische site: CAI Locatie 225562 duidt op een Frans belegeringskampement, van bij het beleg van Gent van 2 tot 13 maart 1678. De stad zelf werd reeds na 6 dagen ingenomen. De archeologische verwachting binnen deze grote zone, die de volledige stad omringt, zijn: metaalvondsten, tentkuilen, haarden, kookkuilen, batterijkeukens, opslag en afvalkuilen, latrines, verdedigingslinies.

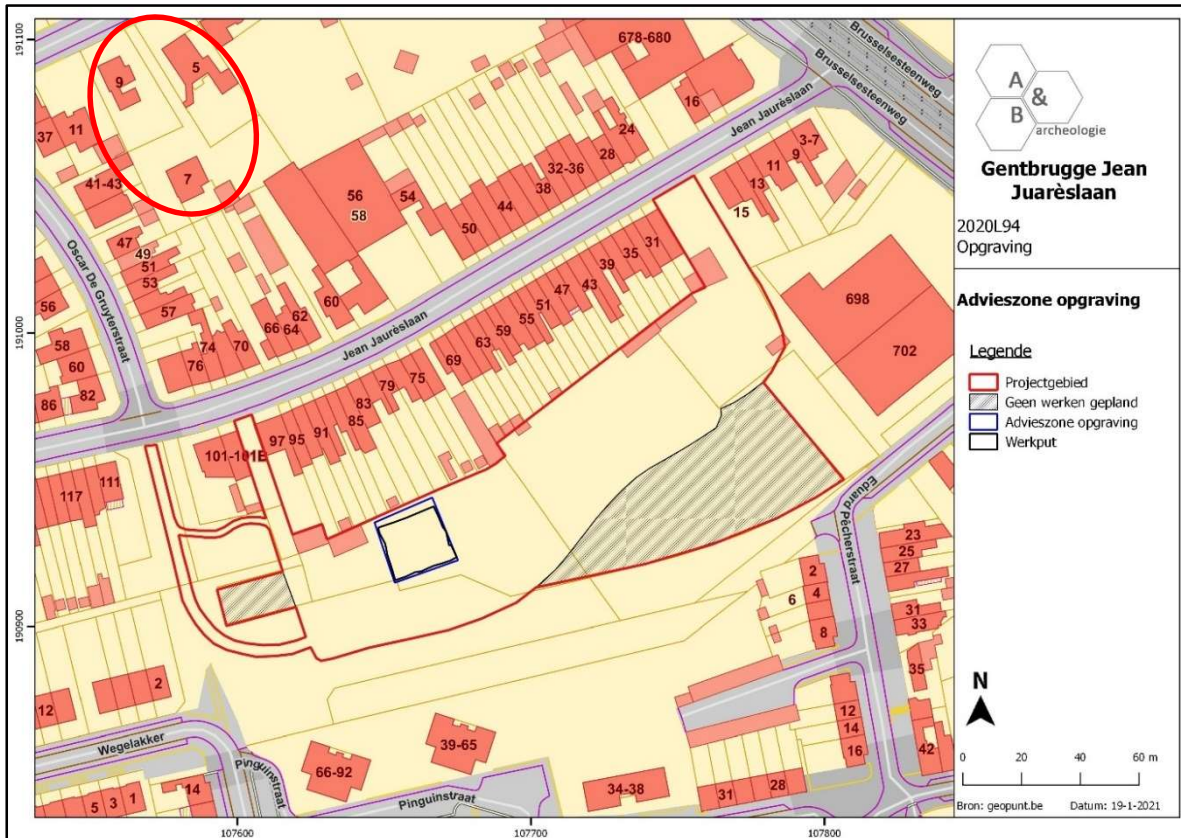
Begin 2021 werd na een proefsleuvenonderzoek (CAI Locatie 982802) aan de Jean Jaurès-laan, ca. 150m ten zuiden van het plangebied, een kleinschalige opgraving (ca. 500m²) uitgevoerd. Hierbij werd een gebouwplattegrond blootgelegd, de rapportage van het onderzoek is nog lopende. In het archeologierapport is volgende synthese opgenomen: *“De structuur, met een minimale afmeting van ca. 4 op 6m, kenmerkt zich door een tweeschepige indeling en een NW-ZO oriëntatie. De ondiepe bewaring van de paalsporen maakt echter een volledige optekening en registratie van de gebouwplattegrond moeilijk. De nog zichtbare archeologische sporen zijn 2 tot 32cm diep bewaard, met een gemiddelde van ca. 5cm. Er is sprake van een sterke tot zeer sterke aftopping van de C-horizont, waarbij de Tertiaire lagen dagzomen meteen onder de teelaarde. De antropogene invloed in de laatste 100 jaar is sterk te noemen waarbij grote delen van het bodemarchief verploegd en vergraven werden in de teelaarde. De gebouwplattegrond kan voorlopig slechts ruim gedateerd worden in de metaaltijden gezien de vulling en opbouw. Een verdere studie van de onderzoeksresultaten, aangevuld met 14C-dateringen, dient de datering nog te vernauwen.”*

De stratigrafie van de site wordt als volgt omschreven: *“...het grootste deel van de opgravingszone vertoont een AC-profiel. De teelaarde bedraagt ca. 60cm en wordt meteen gevolgd door de groenige tot oranjegelige C-horizont en komt overeen met de Tertiaire formatie van het Lid van Vlierzele. Er is bijgevolg sprake van een aftopping van de C-horizont, dat bovendien ook in de bewaringsdiepte van de archeologisch sporen zijn effect heeft. De aftopping is te linken aan een sterke antropogene invloed van de late 19de tot vroege 21ste eeuw”*.⁹ Bij het proefsleuvenonderzoek werd in het oostelijke deel van het grotere plangebied reeds een sterk antropogene invloed vastgesteld, waardoor het bodemarchief quasi volledig verstoord was.

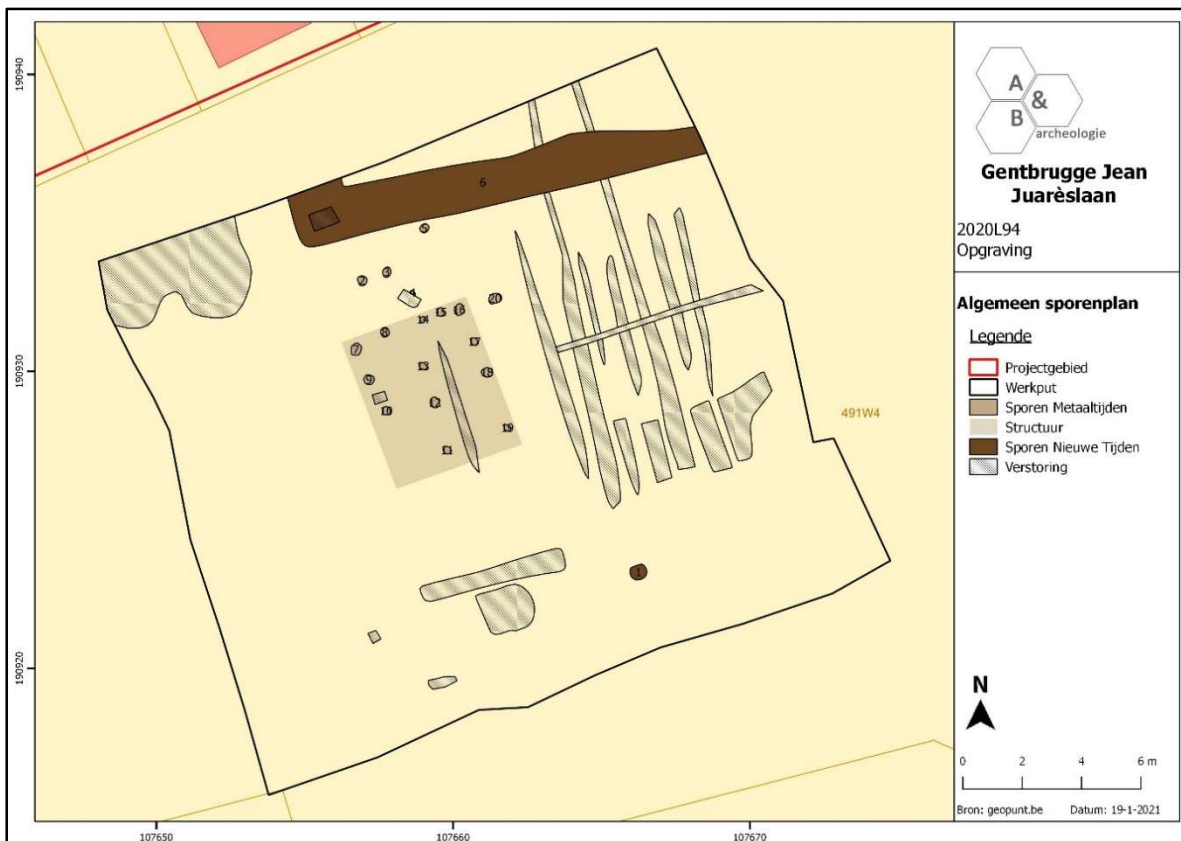
De andere gekende sites in de omgeving van het plangebied zijn gekend via cartografische bronnen, niet archeologisch onderzocht en gaan hoogstens terug tot de late middeleeuwen:

- CAI Locatie 151300, ten westen van het plangebied: Gasthuis van Sint-Clara, oudste vermelding in 1366. Het is gekend via cartografische bronnen, op heden is het volledig verdwenen.
- Er zijn diverse sites met walgracht gekend, die teruggaan tot de late middeleeuwen (CAI Locaties 151281, 159390, 159391, de 16de (151302) en de 17de eeuw (32590, 151301).
- CAI Locaties 159380 en 159381 duiden op laatmiddeleeuwse kastelen.

⁹ ACKE e.a., 2021.

Figuur 25 Situering van de opgraving aan de Jean Juaréslaan ten opzichte van het huidige plangebied (rode cirkel) (bron: ACKE e.a., 2021).

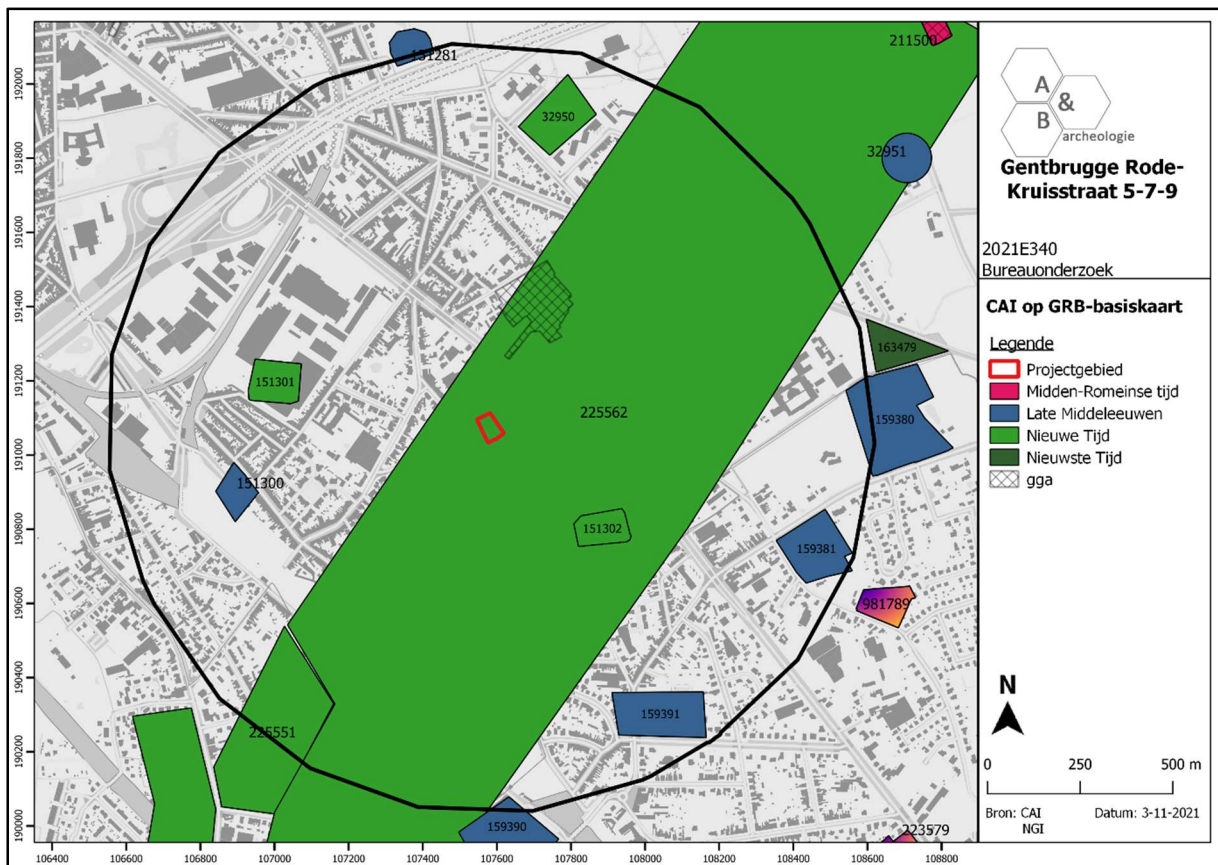
Figuur 26 Projectie van de allesporenkaart op het GRB (bron: ACKE e.a., 2021).

Figuur 27 Overzichtsfoto van het centrale gebouw (bron: ACKE e.a., 2021).

Figuur 28 Profiel 2, met AC-profiel (bron: ACKE e.a., 2021).

Figuur 29 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be; CAI).

3. Synthese

3.1. Archeologisch verwachtingspatroon

Op basis van het bureauonderzoek kan volgend verwachtingspatroon vooropgesteld worden:

- Het plangebied is op ruime afstand van de omringende dorpskernen gelegen. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Villaretkaart uit 1745-1748. De Brusselsesteenweg is reeds aanwezig, het plangebied is er ten westen van gelegen, in een bos. Dwars op de Brusselsesteenweg is in dit bos een langwerpige, smalle rechthoekige waterpartij te zien, die zich ten noorden van het plangebied bevindt. Het terrein is onbebouwd. Iets ten noorden is een galg te zien ("Justice"), en verder ten zuidoosten is een grote omwalde site aangeduid. Andere bebouwing ontbreekt in de omgeving. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt het plangebied deels binnen het bos en deels binnen landbouwgrond ten zuiden ervan gesitueerd. De waterpartij is niet meer te zien, bebouwing ontbreekt op het terrein en in de directe omgeving. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 is de waterpartij terug aangeduid. Het plangebied en de omgeving blijven onbebouwd. Op het terrein wordt een smal perceel van zuidoost naar noordwest aangeduid, en in het zuiden van de west naar oost; mogelijk betreffen dit dreven in het bos, maar omdat er op de Atlas der Buurtwegen geen landgebruik wordt aangeduid, is dit niet met zekerheid vast te stellen. De waterpartij ten noorden van het plangebied is ook op de topografische kaart van 1863 te zien, het bos is volledig verdwenen. Het terrein en de omgeving blijven onbebouwd, maar kort nadien verandert dit; op de topografische kaart van 1893 is een explosieve toename van de bebouwing langs de Brusselsesteenweg te zien, het plangebied zelf blijft onbebouwd. Op de topografische kaart van 1911 wordt de Rode-Kruisstraat voor het eerst aangeduid, mogelijk is er op het terrein een klein gebouwtje aanwezig. Op de luchtfoto van 1971 is de huidige situatie van het plangebied reeds aanwezig. Afgaande op de historische kaarten en de luchtfotografische documenten kan gesteld worden dat het plangebied in 18de-19de eeuw in gebruik was als bos, waarna het werd omgevormd tot landbouwgrond tot er in de jaren 1950-1960 drie woningen met tuinen en een toegangsweg werden aangelegd. De ontbossing in de 19de eeuw en 20ste-eeuwse bebouwing van het terrein zal minstens voor enige bodemverstoring gezorgd hebben.

- Gentbrugge is op te delen in een overwegend droog en vrij hoog zandgebied (5 tot 15 meter) dat nagenoeg volgebouwd is en het vochtig kleigebied van de alluviale vlakte gevormd door het overstromingsgebied van de Benedenschelde. Van west naar oost wordt de gemeente doorsneden door de Rietgracht, een beek die uitmondt in de Schelde ter hoogte van een in 1870-1874 afgesneden meanderbocht. Deze Rietgracht bevindt zich ca. een kilometer ten noorden van het plangebied, de Schelde ca. 1,4km ten oosten. Het plangebied is gelegen in het hoger gelegen deel van Gentbrugge, op de noordoostelijke flank van een noord-zuid georiënteerde zandrug. Het detail van het plangebied toont een geaccidenteerd maaiveld, het gevolg van de huidige inrichting terrein. Het zuidelijke deel is iets lager gelegen (rond +11,50m TAW) dan het noordelijke deel (rond +12,00m TAW). Op de bodemkaart wordt het plangebied volledig gekarteerd als bebouwde zone, ten zuiden komen matig droge tot matig natte (lemig) zandbodems voor, met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont.

- Het plangebied maakt deel uit van een archeologische site, namelijk CAI Locatie 225562 die duidt op een Frans belegeringskampement, van bij het beleg van Gent van 2 tot 13 maart 1678. Het betreft een

grote zone, die de volledige stad omringt. Bij dergelijke sites manifesteren de restanten (metaalvondsten, tentkuilen, haarden, kookkuilen, batterijkeukens, opslag en afvalkuilen, latrines, verdedigingslinies) zich hoofdzakelijk in de teelaarde. Tot op heden vond er nabij het plangebied nog maar één gravend archeologisch onderzoek plaats; begin 2021 werd na een proefsleuvenonderzoek aan de Jean Jaurèsaan, ca. 150m ten zuiden van het plangebied, een kleinschalige opgraving (ca. 500m²) uitgevoerd. Hierbij werd een gebouwplattegrond blootgelegd, de rapportage van het onderzoek is nog lopende. De structuur, met een minimale afmeting van ca. 4 op 6m, kenmerkt zich door een tweeschepige indeling en een NW-ZO oriëntatie. De ondiepe bewaring van de paalsporen maakt echter een volledige optekening en registratie van de gebouwplattegrond moeilijk. De nog zichtbare archeologische sporen zijn 2 tot 32cm diep bewaard, met een gemiddelde van ca. 5cm. Er is sprake van een sterke tot zeer sterke aftopping van de C-horizont, waarbij de Tertiaire lagen dagzomen meteen onder de teelaarde. De antropogene invloed in de laatste 100 jaar is sterk te noemen waarbij grote delen van het bodemarchief verploegd en vergraven werden in de teelaarde. De gebouwplattegrond kan voorlopig slechts ruim gedateerd worden in de metaaltijden gezien de vulling en opbouw. Een verdere studie van de onderzoeksresultaten, aangevuld met 14C-dateringen, dient de datering nog te vernauwen. Bij het proefsleuvenonderzoek werd in het oostelijke deel van het grotere plangebied reeds een sterk antropogene invloed vastgesteld, waardoor het bodemarchief quasi volledig verstoord was. De andere archeologische sites in de omgeving van het plangebied zijn gekend via cartografische bronnen, niet archeologisch onderzocht en gaan hoogstens terug tot de late middeleeuwen.

- Het archeologisch potentieel van het terrein is moeilijk vast te stellen, wegens het gebrek aan onderzoek in de omgeving, en omdat er toch enige graad van verstoring te verwachten is op het terrein. De recente vondst van een – weliswaar ongedateerde – gebouwplattegrond iets ten zuiden van het plangebied, laat echter toe te besluiten dat de regio toch werd gefrequentieerd in het verleden. Gelet op dit gegeven en op de landschappelijke ligging (op hoge droge bodems) wordt aan het plangebied een gemiddelde archeologische verwachting toegekend, voor sites met grondsporen uit de metaaltijden, Romeinse periode, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Het potentieel voor in situ bewaring van steentijd artefactensites is klein/nihil, daarvoor zijn de landschappelijke kenmerken van het terrein niet geschikt. Bij de opgraving ten zuiden werd een aftopping van de C-horizont vastgesteld, dit kan ook het geval zijn binnen de grenzen van het plangebied. Het is onduidelijk of er binnen de grenzen van het plangebied nog archeologische resten van het kampement uit 1678 aanwezig zijn, (indien het kamp zich effectief hier bevond), omdat deze zich doorgaans in de teelaarde bevinden.

3.2. Afweging verder vooronderzoek

De woningen op het plangebied worden gesloopt, de inrit opgebroken en een aantal bomen worden verwijderd. Vervolgens wordt het plangebied bouwrijp gemaakt en verkaveld in 8 bouwloten voor (half)gesloten bebouwing. Rond de woningen komen individuele tuinen en groenzones. Er wordt een nieuwe L-vormige weg aangelegd die in het noordwesten zal aansluiten op de Rode-Kruisstraat en centraal op het terrein uitloopt in een speelweide met wadi. De woningen worden gegroepeerd per 4: 1 bouwzone wordt tussen de Rode-Kruisstraat en de nieuwe weg en de speelweide voorzien, 1 bouwzone ten zuiden van de nieuwe weg en de speelweide. Ten westen van de weg worden parkeerplaatsen voor wagens en wadi voorzien. De bestaande bomen langs de oostelijke en zuidelijke

grens van het plangebied blijven behouden. Er zullen aldus aanzienlijke bodemingrepen plaatshebben binnen de grenzen van het plangebied: het bouwrijp maken van het perceel (slopen en rooien), de aanleg van de nieuwe wegenis, de rioleringen, de wadi's en de nutsvoorzieningen, de funderingswerken, de bouw van de nieuwe woningen, de aanleg van parkeerplaatsen, tuinen en groenzones etc. Ook het werfverkeer zal een invloed hebben op het bodemarchief. Er wordt wel opgemerkt dat in totaal 12 bomen behouden blijven langs de grenzen van het plangebied; er dient rekening gehouden worden met rond elke boom een cirkel van ca. 5m diameter waarbinnen geen grondwerken kunnen gebeuren zodat het wortelgestel niet beschadigd kan worden.

Hoewel er een bepaalde mate van bodemverstoring verwacht wordt door de huidige invulling van het terrein, kan op basis van enkel het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Het is dus niet uit te sluiten dat er een archeologische site aanwezig is op het terrein. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na het verkrijgen van de omgevingsvergunning en na het slopen van de woningen en het supprimeren van de tuinen en de oprit.

Bij de afweging voor een verder vooronderzoek worden alle gegevens van de bureaustudie geëvalueerd om zodoende een uitspraak te kunnen doen. In eerste instantie wordt gekeken naar de methodes met geen of het minste impact in de bodem. Deze onderzoeken vallen onder de noemer 'verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem' (landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek en veldkartering/metaaldetectie). Indien uit deze onderzoeken de afwezigheid van een archeologische site niet gestaafd kan worden, dient men verder over te gaan tot een 'vooronderzoek met ingreep in de bodem' (verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten). In het geval een archeologische site aanwezig is, dient men eerst te proberen deze *in situ* te behouden. Indien dit niet mogelijk is, is een verdere opgraving noodzakelijk.

3.3. Verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

- Landschappelijk bodemonderzoek

Dit type onderzoek heeft tot doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door middel van boringen of profielputten. Met deze methode kan met een minimale impact in de bodem toch heel wat informatie verkregen worden. De methode wordt binnen de archeologie vooral aangewend om het bodemkundig potentieel na te gaan voor de aanwezigheid van goed bewaarde steentijdsites.

In dit geval is het niet noodzakelijk deze onderzoeksmethode uit te voeren. Het landschappelijk kader en de bodemkundige gegevens van het plangebied tonen geen verhoogd potentieel aan op het aantreffen van een *in situ* bewaarde steentijdsite. Deze onderzoeksmethode kan dan ook buiten beschouwing gehouden worden. De precieze bodemopbouw en de verstoringsgraad van het plangebied kunnen bestudeerd worden tijdens het proefsleuvenonderzoek dat wel wordt geadviseerd (cf. infra).

- Geofysisch onderzoek

Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. Ook kent deze methode haar nut bij het opsporen van explosieven. Onder dit type onderzoek vallen verschillende opsporingstechnieken: magnetometrie, weerstandsmetingen, grondradar enz.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet zinvol om uit te voeren en kan dus buiten beschouwing genomen worden.

- Veldkartering en metaaldetectie

Bij een veldkartering of oppervlakteprospectie wordt een visuele inspectie gedaan van het terreinoppervlak voor de aanwezigheid van archeologisch vondstmateriaal, zoals aardewerk of silexartefacten. Metaaldetectie betreft het opsporen van metalen voorwerpen door middel van een metaaldetector. De toplaag, ca. 20cm diep, wordt hierbij afgezocht door middel van parallelle looplijnen met of zonder een bepaalde tussenafstand.

Gezien de aanwezigheid van een 17de-eeuws kamp reëel is, binnen de grenzen van het plangebied, dient een metaaldetectie onderzoek te gebeuren. Gezien een groot deel van het terrein bebouwd, verhard en/of begroeid is, wordt geadviseerd om metaaldetectie uit te voeren na de sloop van de bebouwing tijdens het proefsleuvenonderzoek ter hoogte van de sleuven en kijkvensters. In dit geval wordt 12,5% van het terrein gecontroleerd door middel van metaaldetectie. Tijdens het proefsleuvenonderzoek zal de teelaarde gecontroleerd worden op de aanwezigheid van metalen voorwerpen. Ook kan visueel gekeken worden naar niet-metalen voorwerpen zoals geweerkeien. Daarnaast dient eveneens metaaldetectie te gebeuren bij het stelselmatig verdiepen naar het archeologische vlak. Als laatste moeten de aangetroffen sporen in het grondvlak gecontroleerd worden op de aanwezigheid van metalen voorwerpen. Op deze manier wordt het meest efficiënt metaaldetectie uitgevoerd, gezien de terreinomstandigheden, en kan een maximaal resultaat bereikt worden. De aangetroffen relevante vondsten worden ingemeten met een GPS-toestel en beschreven naar hun functie, gebruikssporen, gewicht, afmetingen en bepaalde karakteristieken. Kenmerkende vondsten worden gefotografeerd en eventueel grafisch weergegeven. In geval vondstconcentraties waargenomen worden, wordt een advies opgesteld voor een ruimere onderzoekszone.

3.4. Verder vooronderzoek met ingreep in de bodem

- Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek

Een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel om archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Via de boringen kunnen begraven niveaus teruggevonden worden waarin zich bv. *in situ* steentijdartefacten kunnen bevinden. De boringen worden volgens een bepaald grid met optimale spreiding opgesteld.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefputten in functie van steentijd artefactensites

Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

In dit geval is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- Proefsleuven en proefputten

Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven. Op die manier kan er een optimale inschatting gemaakt worden van het kennispotentieel aangezien deze methode informatie verschaft omtrent verspreiding, bewaring, aard en datering van de aangetroffen archeologische sporen.

Gezien de aard van de site, de geplande werken en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk om archeologische sites met grondsporen op te sporen. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

3.3. Beantwoording onderzoeksvragen

- Zijn er archeologische of historische gegevens gekend over de site?

Het plangebied is op ruime afstand van de omringende dorpskernen gelegen. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Villaretkaart uit 1745-1748. De Brusselsesteenweg is reeds aanwezig, het plangebied is er ten westen van gelegen, in een bos. Dwars op de Brusselsesteenweg is in dit bos een langwerpige, smalle rechthoekige waterpartij te zien, die zich ten noorden van het plangebied bevindt. Het terrein is onbebouwd. Iets ten noorden is een galg te zien ("Justice"), en verder ten zuidoosten is een grote omwalde site aangeduid. Andere bebouwing ontbreekt in de omgeving. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt het plangebied deels binnen het bos en deels binnen landbouwgrond ten zuiden ervan gesitueerd. De waterpartij is niet meer te zien, bebouwing ontbreekt op het terrein en in de directe omgeving. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 is de waterpartij terug aangeduid. Het plangebied en de omgeving blijven onbebouwd. Op het terrein wordt een smal perceel van zuidoost naar noordwest aangeduid, en in het zuiden van de west naar oost; mogelijk betreffen dit dreven in het bos, maar omdat er op de Atlas der Buurtwegen geen landgebruik wordt aangeduid, is dit niet met zekerheid vast te stellen. De waterpartij ten noorden van het plangebied is ook op de topografische kaart van 1863 te zien, het bos is volledig verdwenen. Het terrein en de omgeving blijven onbebouwd, maar kort nadien verandert dit; op de topografische kaart van 1893 is een explosieve toename van de bebouwing langs de Brusselsesteenweg te zien, het plangebied zelf blijft onbebouwd. Op de topografische kaart van 1911 wordt de Rode-Kruisstraat voor het eerst aangeduid, mogelijk is er op het terrein een klein gebouwtje aanwezig. Op de luchtfoto van 1971 is de huidige situatie van het plangebied reeds aanwezig. Afgaande op de historische kaarten en

de luchtfotografische documenten kan gesteld worden dat het plangebied in 18de-19de eeuw in gebruik was als bos, waarna het werd omgevormd tot landbouwgrond tot er in de jaren 1950-1960 drie woningen met tuinen en een toegangsweg werden aangelegd. De ontbossing in de 19de eeuw en 20ste-eeuwse bebouwing van het terrein zal minstens voor enige bodemverstoring gezorgd hebben.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Zie hierboven.

- Zijn er landschappelijke factoren die invloed kunnen hebben op de gaafheid van eventuele archeologische sporen?

Niet van toepassing.

- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De woningen op het plangebied worden gesloopt, de inrit opgebroken en een aantal bomen worden verwijderd. Vervolgens wordt het plangebied bouwrijp gemaakt en verkaveld in 8 bouwloten voor (half)gesloten bebouwing. Rond de woningen komen individuele tuinen en groenzones. Er wordt een nieuwe L-vormige wegenis aangelegd die in het noordwesten zal aansluiten op de Rode-Kruisstraat en centraal op het terrein uitloopt in een speelweide met wadi. De woningen worden gegroepeerd per 4: 1 bouwzone wordt tussen de Rode-Kruisstraat en de nieuwe wegenis en de speelweide voorzien, 1 bouwzone ten zuiden van de nieuwe wegenis en de speelweide. Ten westen van de wegenis worden parkeerplaatsen voor wagens en wadi voorzien. De bestaande bomen langs de oostelijke en zuidelijke grens van het plangebied blijven behouden. Er zullen aldus aanzienlijke bodemingrepen plaatshebben binnen de grenzen van het plangebied: het bouwrijp maken van het perceel (slopen en rooien), de aanleg van de nieuwe wegenis, de rioleringen, de wadi's en de nutsvoorzieningen, de funderingswerken, de bouw van de nieuwe woningen, de aanleg van parkeerplaatsen, tuinen en groenzones etc. Ook het werfverkeer zal een invloed hebben op het bodemarchief. Er wordt wel opgemerkt dat in totaal 12 bomen behouden blijven langs de grenzen van het plangebied; er dient rekening gehouden worden met rond elke boom een cirkel van ca. 5m diameter waarbinnen geen grondwerken kunnen gebeuren zodat het wortelgestel niet beschadigd kan worden.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Echter gezien de historische bronnen en het archeologisch kader kan de mogelijke aanwezigheid van een 17de-eeuws kamp opgemerkt worden en kunnen sporen en structuren uit diverse periodes verwacht worden.

- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Het verder onderzoek bestaat uit een gecombineerd metaaldetectie- en proefsleuvenonderzoek. Dit onderzoek kan volgen na het afbreken van de huidige bebouwing en rooien van de bomen. De teelaarde, ter hoogte van de sleuven, zal eerst gecontroleerd worden met een metaaldetector op de aanwezigheid van metalen artefacten (mogelijk musketkogels, knopen, munten, ...) en visueel

geïnspecteerd op niet-metalen artefacten (mogelijke geweerkeien, aardewerk, ...). De relevante vondsten worden opgemeten en voorzien van een vondstlabel. Bij de aanleg van de sleuf zelf wordt tijdens het stelselmatig verdiepen naar het archeologisch vlak ook metaaldetectie uitgevoerd. Als laatste worden de eventuele archeologische sporen gecontroleerd op aanwezigheid van metalen voorwerpen. De sleuven hebben als doel om het archeologisch potentieel van het terrein in kaart te brengen. Zijn er archeologische sporen aanwezig? Behoren deze tot één of meerdere periodes? Daarnaast is het ook belangrijk om de verstoringsgraad in kaart te brengen. Zijn de sporen goed bewaard? Kunnen er verstoringszones afgebakend worden? Afsluitend is het belangrijk om alle gegevens samen te beschouwen om zodoende een uitspraak te kunnen doen over het potentieel van het terrein. Hierbij wordt afgewogen of verder onderzoek nodig is in de vorm van een verder metaaldetectieonderzoek en/of opgraving, over een deel of volledig het terrein, of kan er overgegaan worden tot een vrijgave bij afwezigheid van archeologische sporen.

De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

4. Samenvatting

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Gentbrugge Rode-Kruisstraat 5-7-9 (deelgemeente van Gent, provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is 3107m² groot en heeft een min of meer rechthoekige vorm. Het situeert zich ten zuiden van de Rode Kruisstraat. Op het terrein zijn 3 vrijstaande woningen aanwezig (huisnummers 5, en 9 aan de straatzijde, en achterliggende woning nr. 7), elk omgeven door een tuin. In de tuinen zijn graszones, struiken en bomen aanwezig. Huis nr. 7 is bereikbaar via een oprit gelegen tussen nrs. 5 en 9. Het terrein wordt aan alle zijden omgeven door woningen en tuinen.

De woning nr. 5 is opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed en wordt omschreven als: *“Villa in regionalistische stijl, volgens goedgekeurde bouwaanvraag van 1957 ontworpen door architectenbureau De Vloed uit Melle voor de heer Van Welden. Het pand sluit stilistisch goed aan bij de naastgelegen villa naar ontwerp van André Claessens. De villa is centraal ingeplant op een rechthoekig bouwperceel dat aan straatzijde op het noordwesten gericht is en omgeven is door een lage muur met sokkel in breuksteen met erboven een metalen hek. Oorspronkelijk was het perceel L-vormig met achterliggend een bestaand landhuis, waarmee de villa ook nu nog de oprit deelt, die de zuidwestgrens van het perceel vormt.”*

Het plangebied is op ruime afstand van de omringende dorpskernen gelegen. De oudste relevante kaart voor het plangebied die geraadpleegd kan worden betreft de Villaretkaart uit 1745-1748. De Brusselsesteenweg is reeds aanwezig, het plangebied is er ten westen van gelegen, in een bos. Dwars op de Brusselsesteenweg is in dit bos een langwerpige, smalle rechthoekige waterpartij te zien, die zich ten noorden van het plangebied bevindt. Het terrein is onbebouwd. Iets ten noorden is een galg te zien (“Justice”), en verder ten zuidoosten is een grote omwalde site aangeduid. Andere bebouwing ontbreekt in de omgeving. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 wordt het plangebied deels binnen het bos en deels binnen landbouwgrond ten zuiden ervan gesitueerd. De waterpartij is niet meer te zien, bebouwing ontbreekt op het terrein en in de directe omgeving. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 is de waterpartij terug aangeduid. Het plangebied en de omgeving blijven onbebouwd. Op het terrein wordt een smal perceel van zuidoost naar noordwest aangeduid, en in het zuiden van de west naar oost; mogelijk betreffen dit dreven in het bos, maar omdat er op de Atlas der Buurtwegen geen landgebruik wordt aangeduid, is dit niet met zekerheid vast te stellen. De waterpartij ten noorden van het plangebied is ook op de topografische kaart van 1863 te zien, het bos is volledig verdwenen. Het terrein en de omgeving blijven onbebouwd, maar kort nadien verandert dit; op de topografische kaart van 1893 is een explosieve toename van de bebouwing langs de Brusselsesteenweg te zien, het plangebied zelf blijft onbebouwd. Op de topografische kaart van 1911 wordt de Rode-Kruisstraat voor het eerst aangeduid, mogelijk is er op het terrein een klein gebouwtje aanwezig. Op de luchtfoto van 1971 is de huidige situatie van het plangebied reeds aanwezig. Afgaande op de historische kaarten en de luchtfotografische documenten kan gesteld worden dat het plangebied in 18de-19de eeuw in gebruik was als bos, waarna het werd omgevormd tot landbouwgrond tot er in de jaren 1950-1960 drie

woningen met tuinen en een toegangsweg werden aangelegd. De ontbossing in de 19de eeuw en 20ste-eeuwse bebouwing van het terrein zal minstens voor enige bodemverstoring gezorgd hebben.

Gentbrugge is op te delen in een overwegend droog en vrij hoog zandgebied (5 tot 15 meter) dat nagenoeg volgebouwd is en het vochtig kleigebied van de alluviale vlakte gevormd door het overstromingsgebied van de Benedenschelde. Van west naar oost wordt de gemeente doorsneden door de Rietgracht, een beek die uitmondt in de Schelde ter hoogte van een in 1870-1874 afgesneden meanderbocht. Deze Rietgracht bevindt zich ca. een kilometer ten noorden van het plangebied, de Schelde ca. 1,4km ten oosten. Het plangebied is gelegen in het hoger gelegen deel van Gentbrugge, op de noordoostelijke flank van een noord-zuid georiënteerde zandrug. Het detail van het plangebied toont een geaccidenteerd maaiveld, het gevolg van de huidige inrichting terrein. Het zuidelijke deel is iets lager gelegen (rond +11,50m TAW) dan het noordelijke deel (rond +12,00m TAW). Op de bodemkaart wordt het plangebied volledig gekarteerd als bebouwde zone, ten zuiden komen matig droge tot matig natte (lemig) zandbodems voor, met verbrokkelde ijzer en/of humus B horizont.

Het plangebied maakt deel uit van een archeologische site, namelijk CAI Locatie 225562 die duidt op een Frans belegeringskampement, van bij het beleg van Gent van 2 tot 13 maart 1678. Het betreft een grote zone, die de volledige stad omringt. Bij dergelijke sites manifesteren de restanten (metaalvondsten, tentkuilen, haarden, kookkuilen, batterijkeukens, opslag en afvalkuilen, latrines, verdedigingslinies) zich hoofdzakelijk in de teelaarde. Tot op heden vond er nabij het plangebied nog maar één gravend archeologisch onderzoek plaats; begin 2021 werd na een proefsleuvenonderzoek aan de Jean Jaurèsstraat, ca. 150m ten zuiden van het plangebied, een kleinschalige opgraving (ca. 500m²) uitgevoerd. Hierbij werd een gebouwplattegrond blootgelegd, de rapportage van het onderzoek is nog lopende. De structuur, met een minimale afmeting van ca. 4 op 6m, kenmerkt zich door een tweeschepige indeling en een NW-ZO oriëntatie. De ondiepe bewaring van de paalsporen maakt echter een volledige optekening en registratie van de gebouwplattegrond moeilijk. De nog zichtbare archeologische sporen zijn 2 tot 32cm diep bewaard, met een gemiddelde van ca. 5cm. Er is sprake van een sterke tot zeer sterke aftopping van de C-horizont, waarbij de Tertiaire lagen dagzomen meteen onder de teelaarde. De antropogene invloed in de laatste 100 jaar is sterk te noemen waarbij grote delen van het bodemarchief verploegd en vergraven werden in de teelaarde. De gebouwplattegrond kan voorlopig slechts ruim gedateerd worden in de metaaltijden gezien de vulling en opbouw. Een verdere studie van de onderzoeksresultaten, aangevuld met 14C-dateringen, dient de datering nog te vernauwen. Bij het proefsleuvenonderzoek werd in het oostelijke deel van het grotere plangebied reeds een sterk antropogene invloed vastgesteld, waardoor het bodemarchief quasi volledig verstoord was. De andere archeologische sites in de omgeving van het plangebied zijn gekend via cartografische bronnen, niet archeologisch onderzocht en gaan hoogstens terug tot de late middeleeuwen.

Het archeologisch potentieel van het terrein is moeilijk vast te stellen, wegens het gebrek aan onderzoek in de omgeving, en omdat er toch enige graad van verstoring te verwachten is op het terrein. De recente vondst van een – weliswaar ongedateerde – gebouwplattegrond iets ten zuiden van het plangebied, laat echter toe te besluiten dat de regio toch werd gefrequenteerd in het verleden. Gelet op dit gegeven en op de landschappelijke ligging (op hoge droge bodems) wordt aan het plangebied een gemiddelde archeologische verwachting toegekend, voor sites met grondsporen uit de metaaltijden, Romeinse periode, de middeleeuwen en de nieuwe tijd. Het potentieel voor in situ

bewaring van steentijd artefactensites is klein/nihil, daarvoor zijn de landschappelijke kenmerken van het terrein niet geschikt. Bij de opgraving ten zuiden werd een aftopping van de C-horizont vastgesteld, dit kan ook het geval zijn binnen de grenzen van het plangebied. Het is onduidelijk of er binnen de grenzen van het plangebied nog archeologische resten van het kampement uit 1678 aanwezig zijn, (indien het kamp zich effectief hier bevond), omdat deze zich doorgaans in de teelaarde bevinden.

De woningen op het plangebied worden gesloopt, de inrit opgebroken en een aantal bomen worden verwijderd. Vervolgens wordt het plangebied bouwrijp gemaakt en verkaveld in 8 bouwloten voor (half)gesloten bebouwing. Rond de woningen komen individuele tuinen en groenzones. Er wordt een nieuwe L-vormige weg aangelegd die in het noordwesten zal aansluiten op de Rode-Kruisstraat en centraal op het terrein uitloopt in een speelweide met wadi. De woningen worden gegroepeerd per 4: 1 bouwzone wordt tussen de Rode-Kruisstraat en de nieuwe weg en de speelweide voorzien, 1 bouwzone ten zuiden van de nieuwe weg en de speelweide. Ten westen van de weg worden parkeerplaatsen voor wagens en wadi voorzien. De bestaande bomen langs de oostelijke en zuidelijke grens van het plangebied blijven behouden. Er zullen aldus aanzienlijke bodemingrepen plaatshebben binnen de grenzen van het plangebied: het bouwrijp maken van het perceel (slopen en rooien), de aanleg van de nieuwe weg, de rioleringen, de wadi's en de nutsvoorzieningen, de funderingswerken, de bouw van de nieuwe woningen, de aanleg van parkeerplaatsen, tuinen en groenzones etc. Ook het werfverkeer zal een invloed hebben op het bodemarchief. Er wordt wel opgemerkt dat in totaal 12 bomen behouden blijven langs de grenzen van het plangebied; er dient rekening gehouden worden met rond elke boom een cirkel van ca. 5m diameter waarbinnen geen grondwerken kunnen gebeuren zodat het wortelgestel niet beschadigd kan worden.

Hoewel er een bepaalde mate van bodemverstoring verwacht wordt door de huidige invulling van het terrein, kan op basis van enkel het bureauonderzoek de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Het is dus niet uit te sluiten dat er een archeologische site aanwezig is op het terrein. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van deze regio. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, na het verkrijgen van de omgevingsvergunning en na het slopen van de woningen en het supprimeren van de tuinen en de oprit.

Het verder onderzoek bestaat uit een gecombineerd metaaldetectie- en proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten voor dit onderzoek worden behandeld in het programma van maatregelen.

5. Bibliografie

- <http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>
- <http://www.geopunt.be/kaart>
- <http://www.ngi.be/topomapviewer/>
- <https://www.google.be/maps>
- ACKE B., BRACKE M., FONTEYN P. en WYNS G., 2021. *Gentbrugge Jean Jaurèsstraat. Archeologierapport*, Moerbeke-Waas, Acke & Bracke bv (onuitgegeven).

6. Bijlages

- Figurenlijst

Figuur 1 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2020 (bron: geopunt.be).....	7
Figuur 2 Zicht op het plangebied vanuit de Rode-Kruisstraat, met links huisnr. 5, centraal de inrit naar nr. 7, en rechts nr. 9 (bron: maps.google.be).....	8
Figuur 3 Ontwerpplan (bron: initiatiefnemer).	10
Figuur 4 Zicht op de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	11
Figuur 5 Detailopname van de topografische kaart met aanduiding van het plangebied (bron: NGI).	12
Figuur 6 Zicht op het kadasterplan met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	12
Figuur 7 Zicht op de bodemgebruikskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be)...	13
Figuur 8 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	14
Figuur 9 Zicht op het Digitaal Hoogtemodel, op siteniveau (bron: geopunt.be).	14
Figuur 10 Zicht op de Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	15
Figuur 11 Uitsnede uit de bodemkaart ter hoogte van het plangebied (bron: DOV).	16
Figuur 12 Uitsnede uit de Tertiair Geologische Kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	16
Figuur 13 Uitsnede uit de Quartair Geologische Kaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	17
Figuur 14 Uitleg bij de Quartair Geologische Kaart: type 13 (bron: geopunt.be).....	17
Figuur 15 Benaderende aanduiding van het plangebied op de Villaretkaart uit 1745-1748 (bron: geopunt.be).	19
Figuur 16 Uitsnede uit de Ferrariskaart met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).....	20
Figuur 17 Uitsnede uit de Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	20
Figuur 18 Uitsnede uit de kaart van Vandermaelen met aanduiding van het plangebied (bron: geopunt.be).	21
Figuur 19 Uitsnede uit de topografische kaart van 1863 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	21
Figuur 20 Uitsnede uit de topografische kaart van 1893 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	22
Figuur 21 Uitsnede uit de topografische kaart van 1911 met aanduiding van het plangebied (bron: cartesius.be en NGI).	22
Figuur 22 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1971 (bron: geopunt.be).....	23
Figuur 23 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 1979-1990 (bron: geopunt.be).	23
Figuur 24 Zicht op het plangebied op de luchtfoto van 2000-2003 (bron: geopunt.be).	24
Figuur 25 Situering van de opgraving aan de Jean Jaurèsaan ten opzichte van het huidige plangebied (rode cirkel) (bron: ACKE e.a., 2021).	26
Figuur 26 Projectie van de allesporenkaart op het GRB (bron: ACKE e.a., 2021).	26
Figuur 27 Overzichtsfoto van het centrale gebouw (bron: ACKE e.a., 2021).....	27
Figuur 28 Profiel 2, met AC-profiel (bron: ACKE e.a., 2021).....	27

Figuur 29 Uitsnede uit de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) ter hoogte van het plangebied (bron: geopunt.be; CAI).....	28
--	----